

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Proměna regionálního postavení Egypta a jeho
angažovanost v blízkovýchodní politice**

Matěj Smitka

Plzeň 2024

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Evropská studia

Bakalářská práce

**Proměna regionálního postavení Egypta a jeho
angažovanost v blízkovýchodní politice**

Matěj Smitka

Vedoucí práce:

PhDr. Martina Ponížilová, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Konzultant práce:

doc. PhDr. Přemysl Rosůlek, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2024

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené
prameny a literaturu.

Plzeň, duben 2024

.....

Tímto bych rád poděkoval vedoucí mé práce PhDr. Martině Ponížilové, Ph.D. a konzultantovi doc. PhDr. Přemyslu Rosůlkovi, Ph.D. za odborné vedení mé bakalářské práce, za jejich cenné rady, připomínky a trpělivost.

OBSAH

ÚVOD.....	7
1 TEORETICKÝ RÁMEC	10
1.1 Konceptualizace regionální mocnosti	10
1.2 Zdroje moci	12
1.3 Nástroje zahraniční politiky	14
1.4 Strategie zahraniční politiky	15
2 TVRDÁ MOC NA PŘÍPADĚ EGYPTA.....	17
2.1 Demografické kapacity	17
2.2 Ekonomické kapacity	18
2.3 Vojenské kapacity.....	20
3 MĚKKÁ MOC NA PŘÍPADĚ EGYPTA.....	22
3.1 Egypt a význam pan-arabismu v region.....	22
3.2 Egypt a význam pan-/islamismu v regionu.....	24
3.3 Zahraniční politika Egypta.....	29
3.3.1 Role Egypta v Lize arabských států	31
4 VZTAHY SE STÁTY V REGIONU	34
4.1 Saúdská Arábie.....	34
4.2 Írán	36
4.3 Turecko	37
5 VZTAHY SE STÁTY MIMO REGION	39
5.1 Spojené státy americké.....	39
5.2 Sovětský svaz a Rusko	40

5.3 Čína.....	41
ZÁVĚR.....	43
SEZNAM UVEDENÝCH ZDROJŮ A LITERATURY	48
RESUMÉ	60

ÚVOD

Egypt patří už od počátku formování regionu Blízký východ¹ mezi jeho přední mocnosti. Byl to stát, bez kterého se na Blízkém východě neobešla většina válek, ale i mírových jednání, byl tradičním kulturním centrem a od vlády Gamála Násira² (1956-1970) také centrem politickým. Mocenské postavení Egypta vzrůstalo až do šestidenní války (1967), poté začala jeho regionální moc postupně upadat. Tato válka je součástí série válek, které byly ukončeny podpisem mírové smlouvy mezi egyptským prezidentem Anwarem as-Sádátem (1970-1981) a představiteli Izraele. Smlouva však zapříčinila, že se Egypt v rámci Blízkého východu ocitl v izolaci. Po úspěšném atentátu na as-Sádáta se stal prezidentem Muhammad Husní Mubárák (1981-2011), jehož zahraniční politika směřovala především k excitaci vzájemných vztahů Egypta s ostatními arabskými a islámskými státy v regionu. Jeho autoritářský režim však vedl k nespokojenosti občanů, která následně vyvrcholila v roce 2011 v arabské jaro. Po arabském jaru se Egypt dostal do velkých politických a ekonomických problémů a na čas omezil svoje aktivity v regionálních otázkách.

¹ Vymezit geograficky Blízký východ je poměrně složité. Záleží na několika jednotlivých faktorech, které společně státy tohoto regionu sdílí. Ponižilová (2011, s. 114) vymezuje zjednodušeně Blízký východ státy: Maroko, Alžírsko, Tunisko, Libye, Egypt, Izrael, Palestinská samospráva, Libanon, Sýrie, Turecko, Jordánsko, Saúdská Arábie, Kuvajt, Katar, Jemen, Omán, Bahrajn, SAE, Irák, Írán a příp. Afghánistán.

² S vypracováním této bakalářské práce a s ní spojeným výzkumem je nutno pracovat s odbornými termíny a jmény z arabštiny. Pro zjednodušení, ale zároveň co nejpřesnější pojmenování jsem se rozhodl pro transkripci dle Kropáčka (2006, s. 275). Tedy ponechání původního znění jmen namísto počeštěných výrazů (tedy *Muhammad*, nikoli *Mohamed*) a zároveň užívání speciálních vokalizačních znaků jakými jsou například *hamza (bid'a)*, měkkopatrová závěrová hláska „q“ (*chalq*), zdvojení hlásky, tzv. *šadda (Qaddáfí)* či rozlišení tzv. slunečních a měsíčních konsonantů v podstatném jméně s členem určitým (*at-Takallum*). Zároveň pro správnost vlastních jmen ponechám egyptskou podobu čtené arabštiny namísto klasické (tedy *Gámal*, nikoli *Džámal*).

Cílem této bakalářské práce je zjistit, jak a proč se proměňovalo regionální postavení Egypta v rámci regionu Blízký východ a jak jeho rostoucí, resp. upadající moc ovlivnila jeho regionální politiku.

Tato práce představuje jednopřípadovou studii Egypta, která mapuje proměny regionálního postavení země v rámci regionu Blízkého východu a jeho angažovanosti v blízkovýchodní politice. Výzkumné období práce je stanoveno roky 1952 až 2014. Právě v roce 1952 dochází ke změně režimu pod vedením Gamála Abd an-Násira a eliminuje se britský vliv, kdy jsou vojska Spojeného království donucena se stáhnout ze země. Získání faktické nezávislosti katalyzuje potenciál země upevňovat svou pozici v regionu. Výzkumné období je zakončeno rokem 2014, kdy je prezidentem zvolen Abd al-Fattáh as-Sísí, při jehož vládě dochází ke stabilizaci politických poměrů v zemi.

Práce je rozdělena na dvě části: teoretickou a empirickou. Jelikož práce přistupuje k Egyptu jako k jednomu z tradičních mocenských pólů v regionu, teoretická část představí koncept regionální mocnosti. Bude pojednávat o jejích mocenských kapacitách a zahraniční politice typické pro regionální mocnosti. Materiální zdroje budou charakterizovány na základě demografických kapacit a indikátorů ekonomické a vojenské síly státu. Ideové kapacity budou znázorněny konkrétními směry, na nichž Egypt budoval své postavení na Blízkém východě a tvoří základ pro tzv. měkkou moc (soft power).

Druhá, empirická část práce se bude zabývat jednopřípadovou studií proměny mocenského postavení Egypta v regionu Blízkého východu a jeho regionální politikou. Budu zde zkoumat, zda ve zkoumaném období lze Egypt označit za regionální mocnost či nikoliv a jak a z jakých důvodů rostly nebo naopak klesaly jeho mocenské kapacity, přičemž rámec empirické části bude zasazen do historicko-politických událostí Blízkého východu ve 20. a 21. století. Strukturu sestavují celkem 4 kapitoly: První

kapitola s názvem *Tvrdá moc na případě Egypta* charakterizuje egyptské materiální zdroje, tedy demografické, ekonomické a vojenské kapacity a zkoumá jejich proměny ve sledovaném období. Druhá kapitola – *Měkká moc na případě Egypta* – se zaměřuje na ideologie, které měly dopad ve sledovaném období na mocenské postavení země, a jejich vliv na blízkovýchodní politiku (jedná se o myšlenky pan-arabismu a pan-islamismu). Dále tato kapitola analyzuje zahraniční politiku prezidentů Gamála Abd an-Násira, Anwara as-Sádáta, Muhammada Husního Mubáraka a Muhammada Mursího a zmapuje roli Egypta v regionální instituci Ligy Arabských států. Třetí kapitola empirické části se bude věnovat bilaterálním vztahům mezi Egyptem a ostatními významnými státy na Blízkém východě a poslední, čtvrtá kapitola, se zaměří na vzájemné vztahy Egypta a států mimo region, které měly vliv na profilování výchozí egyptské mocenské pozice.

1 TEORETICKÝ RÁMEC

Z teoretického hlediska si jsou všechny státy v mezinárodním systému po právní stránce rovny. Mezi těmito státy však existují rozdíly, které způsobují mocenskou nerovnováhu mezinárodního systému. Státy totiž nemohou mít stejnou rozlohu spravovaného území, ani totožný počet obyvatel. Některé státy mají vyspělejší hospodářství a jsou po ekonomické stránce silnější, některé jsou politicky vlivné, kdežto u jiných je tento vliv na zahraniční politiku takřka marginální. Některé mají větší a moderněji vybavenou armádu než ostatní. Tyto nerovnosti způsobuje také odlišná geostrategická poloha či rozdílné klima.

Rozmach regionálních mocností byl předznamenán především rozpadem Osmanské říše, dekolonizací afrických a asijských států zejména v 60. letech minulého století, ale také zánikem bipolárního uspořádání mezinárodního systému. Těmito historicko-politickými událostmi a postupné tranzici mezinárodního uspořádání v multipolární vznikají nové státy, které později aspirují na to stát se regionálními mocnostmi. Každá takováto mocnost vyrovnává mocenskou nerovnováhu v systému.

1.1 Konceptualizace regionální mocnosti

Ve studiu mezinárodních vztahů je kladena regionálním mocnostem zvýšená pozornost až od 90. let 20. století z důvodu již zmíněného bipolárního systému, který upozaďoval jejich mocenský potenciál. V současnosti vzniká problém, které státy lze klasifikovat jako regionální mocnosti. Nolte (2010, s. 883) poukazuje na fakt, že některé státy, které obecně řadíme mezi regionální mocnosti, mohou být klasifikovány zároveň jako střední mocnosti či dokonce velmoci. Nedostatečné nástroje pro analýzu pak zapříčiňují, že je obtížné oddělit regionální mocnosti od jiných

typů mocností. Tato nejednoznačnost se pak také prolíná do samotného pojmenování aktéra, kterého v této práci nazývám regionální mocností. Proto se setkáváme s označením např. regionální velmoc (Østerund: 1992, s. 1), Prys (2012, s. 26) označuje tohoto aktéra jako regionální hegemon a např. Keohane (1969, s. 298) operuje s pojmem střední mocnost. Buzan a Wæver (2003, s. 37) již pracují s termínem regionální mocnost.

Aby bylo možné označit určitý stát za regionální mocnost, musíme tento termín nejprve definovat a určit, jaká kritéria by takovýto aktér mezinárodního systému měl splňovat. Flemes (2009) zohledňuje důležitost termínu region, na nějž se tento aktér omezuje. Lemke (cit. dle Prys: 2010, s. 485) dodává, že region není jediným definujícím atributem regionální mocnosti: „*Všechny regionální mocnosti parsimonicky definují dva základní atributy – jejich geografická poloha v rámci regionu a jejich relativní převaha v rámci tohoto regionu z hlediska materiálních schopností.*“ Beck (2014, s. 4) jako regionální mocnost označuje takového aktéra mezinárodního systému, resp. stát, jehož mocenské možnosti značně převyšují možnosti ostatních aktérů v rámci jednoho regionu, přičemž moc tohoto dominujícího státu je do značné míry založena na jeho vedoucí úloze v tomto regionu. Obecně tedy platí, že regionální mocnost musí být integrální součástí určitého regionu, v jehož rámci disponuje takovými mocenskými zdroji, které určují dominanci tohoto státu nad ostatními. Zároveň ale vnitřní stabilita státu odráží jeho zahraničněpolitické aktivity. Pokud budou faktory vnitřní bezpečnosti nepříznivé, stát nebude usilovat o vůdčí roli v regionální politice, ale zaměří se na své domácí problémy. Østerund (1992, s. 12), dodává, že by regionální velmoc (jak tohoto aktéra pojmenovává) měla být schopna se postavit koalici zbývajících států v regionu a měla by aspirovat na pozici světové mocnosti.

V této práci vycházím z definice dle Flemese a Nolteho (2010, s. 6-7), kteří definují regionální mocnost jako stát, který je součástí geograficky

vymezeného regionu, je připraven převzít vůdčí úlohu, vykazuje nezbytné materiální a ideologické kapacity pro projekci regionální moci, a je zároveň vlivný v řešení regionálních záležitostí. Pro tuto definici jsem se rozhodl z důvodu, že neoperuje pouze s mocenskými kapacitami státu a jeho geografickou polohou, ale zohledňuje také to, jakým způsobem své zdroje využívá a zda je takovýto stát vůbec schopný řešit výzvy regionu, ve kterém působí.

U regionální mocnosti předpokládám, že se bude soustředit hlavně na svůj vliv v regionu a upozadí své případné globální ambice v mezinárodním systému. Proto vnímám Østerundův přístup k regionální velmoci, která by dle něj měla být aspirantem na světovou velmoc, pro výzkum proměny regionálního postavení státu za nadbytečnou.

1.2 Zdroje moci

Jak jsem již zmínil výše, základní charakteristikou regionální mocnosti je moc, kterou v rámci daného regionu disponuje. Je tedy nutné pro posouzení mocenského potenciálu státu sledovat jeho mocenské kapacity, resp. materiální a ideovou složku. Materiální kapacity jsou reprezentovány především demografickou strukturou státu (celkový počet obyvatel a jeho podíl žijících ve městech, počet obyvatel, které lze v případě potřeby mobilizovat), vojenskou silou (velikost pozemních, vzdušných jednotek; objem a druh arzenálu; fiskální výdaje státu na armádu; ale také úroveň modernizace armády) a ekonomickým potenciálem (výše hrubého domácího, resp. národního produktu a relativního HDP nebo vlastnictví důležitých, často pro region strategických surovin – ropa, zemní plyn, uhlí a ocel). Ukazatelů existuje samozřejmě více, zmiňuji zde ale pouze ty nejdůležitější pro projekci materiálních kapacit. Zároveň jsou tyto indikátory základem pro aplikaci tzv. tvrdé moci (*hard power*). Ta spočívá v uplatňování vojenských či ekonomických

prostředků aktéra A za účelem ovlivnění chování aktéra B pomocí vyvíjení nátlaku. Podle Nye (2004, s. 5) aktér A při takovémto jednání uplatňuje metodu pobídek a hrozeb (*carrots and sticks*). Pokud je tedy jednání aktéra B v souladu s vizemi aktéra A, může uvolnit ekonomické prostředky pro aktéra B, aby mu pomohl s jeho hospodářskou situací. Pokud však aktér A shledá, že jednání druhého aktéra je pro něj samotného nevhodné, rozhodne se ho potrestat např. vojenskou intervencí. Dlouhodobě je preference měření materiálních zdrojů moci přisuzována realistické teorii mezinárodních vztahů. Představitel ofenzivního realismu John Mearsheimer (2001, s. 51) dokonce upřednostňuje v rámci zkoumání především vojenský potenciál státu, který je však pouze jednou složkou zdrojů tvrdé moci.

Ideové zdroje moci jsou znázorněny prostřednictvím tzv. měkké moci (*soft power*). Na rozdíl od tvrdé moci spočívá aplikace měkké moci v ovlivňování, měnění a tvarování preferencí slabšího aktéra, který tak činí zcela dobrovolně. Nye (2004, s. 11) uvádí ve svém díle *Soft Power: The Means to Success in World Politics* tři zdroje měkké moci, a sice: kulturu, politické hodnoty a zahraniční politiku. Tyto zdroje jsou však na rozdíl od zdrojů tvrdé moci abstraktní a nelze je snadno změřit. Přeci jen, jakou číselnou hodnotu má kultura daného státu? Abychom mohli „změřit“ zdroje měkké moci, musíme sledovat jejich dopad v dlouhodobém horizontu. V rámci Blízkého východu považují ideologie arabského nacionalismu, pan-arabismu a pan-islamismu za kulturní a politické hodnoty a jako důležité aspekty, které pomohly Egyptu profilovat se jako regionální mocnost. Valbjørn a Bank (2012: 7–9) rozlišují mezi arabským nacionalismem a pan-arabismem, kdy považují arabský nacionalismus za ideologickou základnu, ze které se vyvíjejí pan-arabská hnutí a představují tak ideologickou nadstavbu. Obdobně se vyjadřuje také Khalidi (1991, s. 1365). Naopak Kramer (1993) vnímá tyto termíny jako synonyma.

V zásadě obě ideologie staví na tom, že by v prostoru Blízkého východu mělo vzniknout takové arabské společenství, které odmítá existenci státních hranic, přičemž je zdůrazňována arabská identita, kterou představuje společná kultura, jazyk, historie a tradice. Pan-islamismus je založen na podobném principu vytvoření společenství bez existence státních hranic, ovšem toto společenství je založené na společném náboženství. Jeho cílem je tedy sloučení všech věřících v rámci islámu do jednoho státu (chalífátu) a islamizace politického vedení. Vzestup pan-islamismu nastává v 19. a 20. století, kdy teologičtí myslitelé jako Muhammad Abduh, Džamáluddín al-Afghání nebo Rašíd Rida zobrazovali návrat k „pravým“ ideálům islámu jako zbraň proti západnímu koloniálnímu vlivu. Na korelaci mezi arabským nacionalismem a pan-islamismem poukazuje také Pfaff (1970, s. 151), když říká, že nacionalismus je na Blízkém východě odvozen z dědictví islámu (jelikož obojí je neoddělitelné) a aby bylo možné takovýto nacionalismus formovat, je zapotřebí identifikovat islámskou minulost jako arabskou. Hasan al-Banná, zakladatel Muslimského bratrstva, ve svém díle *Ke Světlu* poukazuje na nutnost jednoty Arabů a muslimů v boji proti kolonialismu (Mendel: 2021).

1.3 Nástroje zahraniční politiky

Vzájemné vztahy mezi státy jsou určeny zahraniční politikou, která je utvářena jejími nástroji. Obecně dělíme nástroje na: vojenské, diplomatické a ekonomické. Druláková (2011, s. 38) přidává ještě ideové nástroje zahraniční politiky, které podtrhuje expanzí myšlenek a postojů jednoho státu směrem k druhému. Značný vliv zde sehrávají zahraniční média, diplomatické setkávání představitelů států apod. Diplomatické nástroje jsou pak odvozeny především od samotných druhů diplomacie (veřejná, sportovní, kulturní aj.). Vojenské a ekonomické nástroje představuje Nye (2004, s. 5), kde zohledňuje tyto nástroje v rámci

využívání tvrdé a měkké moci, kde opět vyzdvihuje princip pobídek a hrozeb. Tento způsob tvarování zahraniční politiky se však dle něj stává ekonomicky nákladným, zato nejvíce účinným. Naopak aplikace nástrojů měkké moci je méně nákladná, ale ne nejefektivnější (Nye: 2004, s. 6; Organski – Kugler: 1980, s. 5).

Cooper a Flares (2013, s. 947) vyzdvihují ještě jeden nástroj zahraniční politiky, který je dle nich důležitý pro rozvíjející se mocnosti. Vkládají důležitost do participace těchto aktérů v multilaterálních institucích, kde mohou posilovat své postavení. Nicméně tato participace je důležitá také pro regionální mocnosti, které tak mohou v mezinárodním systému lépe interpretovat regionální cíle a jsou tak považovány za mediátory, kdy tlumočí regionální zájmy.

1.4 Strategie zahraniční politiky

Směřování zahraniční politiky regionální mocnosti vychází do určité míry z toho, jakými disponuje mocenskými zdroji a jak je využívá nejen vzhledem k ostatním státům regionu jakožto dominující stát ve vztahu ke státům podřízeným. Tyto vzorce chování jsou znázorněny skrze strategie zahraniční politiky. Pro objasnění těchto vzorců vycházím z Destradi (2008), která definuje tyto strategie na základě toho, jakou má stát s mocenskou převahou povahu, a chová se tedy jako impérium, hegemon anebo vůdce.

Destradi (2008, s. 8) definuje imperiální strategii jako strategii dominantního státu dle materiálních zdrojů, který svou bezpečnost v prostředí formuje na základ jednostranného prosazování jeho národních zájmů prostřednictvím donucení, v krajním případě použije vojenskou sílu. Imperiální princip můžeme charakterizovat také jako „*struktury nadnárodní politické autority, které kombinují rovnostářský princip suverenity de iure s hierarchickým principem faktické kontroly*“ (Wendt – Friedheim: 1995, s.

695). Jasně tedy vyplývá, že tato strategie je vůči slabším státům v prostředí nejvíce agresivní.

Destradi (2008, s. 14) definuje hegemonní strategii následovně: *„Hegemonní strategie je v podstatě sobecká a usiluje především o realizaci svých cílů, které jsou však podřízeným státům prezentovány jako cíle kolektivní. Hegemoni využívají kombinací materiálních pobídek a „ideových“ mocenských nástrojů (změna nebo přetváření norem a hodnot v podřízených státech), aby získali konsenzus v podřízených státech.“* Hegemonní strategie je nejvíce komplexní, jelikož kombinuje prvky imperiální a vůdcovské strategie. Základem této strategie je prosazování vlastních národních zájmů, které jsou v prostředí (regionu) prezentovány jako cíle společné.

Vůdcovská strategie spočívá v tom, že vůdce identifikuje společné cíle v regionu a vede státy v něm k realizaci těchto společných cílů. Destradi (2008, s. 20) dodává, že vedení neznamena uplatňování moci ze strany vůdce, protože účast následovníků je dobrovolná a v jejich vlastním zájmu. Zároveň lze tvrdit, že vůdcovská strategie je nejvhodnější v úpravě vzájemných vztahů mezi dominantním státem a státy „podřízenými“.

2 TVRDÁ MOC NA PŘÍPADĚ EGYPTA

2.1 Demografické kapacity

Demografické faktory jsou důležitým ukazatelem pro projekci materiálních kapacit každého státu. Egypt je nejlidnatějším arabským státem, a zároveň druhým nejlidnatějším státem na Blízkém východu. Zatímco v roce 1952 zde žilo přibližně 21,5 milionů obyvatel (O'Neil: 2024a), v roce 2014 to již bylo 95,5 milionů (The World Bank: ned. a). Celkový počet obyvatel Egypta se tak ve sledovaném období téměř zpětinásobil. Tento nárůst je příčinou nejen zbytnění demografických rezerv, které lze v případě potřeby např. mobilizovat. Demografické kapacity se zdatelně promítly také v rámci arabsko-izraelských válek, kdy měl Egypt největší arabskou armádu na Blízkém východě, což ho stavělo do pozice arabského lídra v konfliktu. Jak uvádí Jewish Virtual Library (ned.), v rámci tohoto konfliktu byl Egypt schopný mobilizovat přibližně 300 tisíc vojáků, v rámci jomkipurské války (1973) sahala tato čísla až ke 400 tisícům, zatímco demografické kapacity Izraele byly zhruba poloviční.

Na příkladu Káhiry je patrné, že se zejména velká města potýkají s přelidněním. V Káhiře totiž v roce 1952 žilo přibližně 2 miliony obyvatel, kdežto v roce 2014 vzrostlo toto číslo na bezmála 18,5 milionu (Worlds Population Review: ned.), zatímco poměr lidí žijících ve městech a na venkově se prakticky od roku 1996 nezměnil a osciluje okolo 43, resp. 57 % (Ministry of Health and Population of Egypt – El-Zanaty and Associates – ICF international: 2015, s. 1). Nárůst počtu obyvatel je také umocněn vysokou natalitou vůči mortalitě. Ačkoliv přirozený přírůstek vykazuje dlouhodobě klesavý trend, poměr mezi ním a úmrtností je zdatelně velký. Podle Světové banky (ned. b) činil přirozený přírůstek v roce 2014 28 nově narozených na tisíc obyvatel, úmrtnost se pohybuje pouze okolo šesti. Tento demografický tlak se poté promítá i do oblasti vnitřní bezpečnosti,

zejména potravinové. Postižena je ale také například ekonomická bezpečnost, a to jak makroekonomická, tak mikroekonomická sféra.

2.2 Ekonomické kapacity

Ačkoliv se Egypt řadí mezi nejsilnější ekonomiky v rámci regionu Blízkého východu, Hollis (1999, s. 194) poukazuje na její nízkou produktivitu a již zmíněný demografický tlak. Ponížilová (2016, s. 85) zmiňuje, že špatná ekonomická situace Egypta je také dědictvím vlády Gamála Abd an-Násira, který se zaměřoval zejména na zahraničně-politické otázky. V této době je také vedena většina arabsko-izraelských válek a to Egypt, jakožto lídra protiizraelské koalice, značně ekonomicky oslabilo. Egypt se vydal cestou tzv. arabského socialismu, který se na Blízkém východě adaptoval hlavně v ekonomických otázkách, kdy byl kladen důraz na vybudování centrálně plánované ekonomiky s jasnou regulatorní úlohou státu a averzí vůči kapitalismu. Expanze socialistické ideologie umožnila Sovětskému svazu ovlivňovat zahraniční politiku Egypta, který se tak začal vymezovat vůči Spojeným státům americkým. Díky propojení an-Násirových blízkých osob v byrokratickém a politickém aparátu sílí klientelismus, od kterého je Egypt očištěn až v 70. letech, kdy úřad prezidenta zastává Anwar as-Sádát (Zuljan: 2019). Po zavedení politiky *infitáh* se Egypt otevřel také mimo region, především k Západu a jeho ekonomika se liberalizovala. Obecně vzato se věřilo, že egyptský kapitál a zdroje spolu se západními technologiemi přinesou rozvoj a pokrok (Cooper: 1982, s. 91). Nicméně očekávané zlepšení ekonomiky as-Sádátovy reformy nepřinesly. Hesová (2015, s. 118) namítá, že: „*Tato rozvíjející se ekonomická liberalizace však s sebou přinesla korupci a devastaci převážně střední ekonomické třídy. Postupné uvolňování a otevřenost ekonomiky nenese prakticky žádný pozitivní význam v severní Africe a na Blízkém východu.*“ Pro stabilizaci ekonomiky byl stát nucen přijmout reformy stanovené Mezinárodním měnovým fondem a Světovou

bankou (Ponížilová: 2016, s. 86). Teprve až s as-Sádátovou iniciativou zahájit mírový proces s Izraelem a podpisem mírové smlouvy v Camp David (1979) zajistily finanční pomoc USA. Do roku 1986 investice Spojených států do egyptského hospodářství přinesly přes 15 miliard dolarů (Morsy: 1986, s. 358). Mezi lety 2000 až 2010 činil tento objem již bezmála 45 miliard dolarů (Efrat: 2015, s. 2).

Kvůli aridnímu klimatu a desertifikaci disponuje Egypt omezenými přírodními zdroji, mezi které patří zemní plyn, různé kovy a ropa (plocha nalezišť a míra těžby Egypta nepochybně zaostává za státy Perského zálivu). Prakticky veškerý objem vytěženého zemního plynu je však distribuován na domácím trhu (EIA, ned.). Vysoký podíl na energetických zdrojích nese Vysoká Asuánská přehrada. Egypt prozatím nedisponuje jadernou elektrárnou prozatím Egypt nedisponuje, avšak první viditelné snahy o její vybudování byly vynaložené ze strany prezidenta Mubáraka na počátku 21. století. Nedílnou příjmovou součástí státního rozpočtu jsou remittance.³ Podle Sharafa (2014, s. 2) byl Egypt v roce 2014 6. největším příjemcem remitencí na světě a zároveň největším na Blízkém východě. Jen mezi lety 1977-2013 se objem remitencí ze strany Egyptanů žijících v USA zvýšil desetkrát (ze 2 miliard na 20 miliard dolarů). Z hlediska sektoru služeb je pro zemi důležitý cestovní ruch, ten je však ovlivněn bezpečnostní situací (např. teroristický útok v Luxoru 1997, arabské jaro 2011, působení al-Qa'ídy aj.). V souvislosti s arabským jarem začala v regionu růst už tak poměrně vysoká nezaměstnanost. Během následujících tří let stoupla z průměrných 9-10 % až na 13 % (O'Neil: 2024b), nicméně od roku 2014 nabírá míra nezaměstnanosti klesavou tendenci, na rozdíl např. od Tuniska či Iráku.

³ Remittance je označení pro finanční (ale i jiné) prostředky, které vytvoří migranti v zemi, kde jsou zaměstnáni a následně zasílají tyto prostředky zpět do země svého původu (Ratha: 2017, s. 76). Tyto ekonomické zdroje se projevují také na hrubém národním produktu státu (HNP), přičemž ovlivňuje tempo ekonomického růstu. Remittance jsou nicméně typické zejména pro rozvojové země, což brání Egyptu, aby byl v regionu vnímán jako regionální mocnost po ekonomické stránce.

2.3 Vojenské kapacity

Pro region Blízkého východu jako celku jsou charakteristické autoritářské režimy, které svou moc opírají o represivní aparát, kam řadíme policejní složky či armádu. Podle Bellin (cit. dle Shanaáh: 2015) je význam represivního aparátu na Blízkém východě určen jeho fiskální kondicí, mírou mezinárodní podpory, loajalitou zaměstnanců vůči instituci a schopností státu uvést represivní aparát do stavu pohotovosti.

Z hlediska fiskální kondice egyptské armády lze vyzorovat, že mezi lety 2000-2009 oscilovaly státní výdaje na armádu mezi 2-4 %. Krátce po podpisu mírové smlouvy z Camp David činila tato hodnota bezmála 13,5 %. Obdobná čísla vykazuje také Libanon nebo Sýrie (Cordsman – Burke – Nerguizian: 2011, s. 34). Míra mezinárodní podpory vychází zejména z investic poskytnutých Spojenými státy. V prvním desetiletí 21. století poskytly USA finanční prostředky Egyptu ve výši přes 20 miliard dolarů, z toho 70 % tvořila vojenská pomoc, což představovalo asi 36 % egyptského obranného rozpočtu (Efrat: 2015, s. 2). Zásadní vliv na loajalitu aparátu vůči státu má pokles podílu přímých daní, čímž klesá daňová zátěž mezd členů armády. Tento podíl se na Blízkém východě pohyboval průměrně okolo 4 % (Čuřík: 2013, s. 69).

Participace Egypta v arabsko-izraelském konfliktu vytvářela prakticky nutnost posilovat a modernizovat armádu. Egypt disponoval ve 20. i 21. století největší armádou na Blízkém východě. Po jomkipurské válce byla armáda z části demobilizována a Egypt měl k dispozici okolo 275 000 vojáků, nicméně tento počet postupně rostl. Mezi lety 1990-2006 měl k dispozici okolo 450 000 vojáků v aktivní službě, podíl rezerv však značně kolísal přibližně mezi 250 000 a 600 000 (Cordesman: 2006, s. 158-159).

Rozpočtové výdaje Egypta na armádu byly v poměru s ostatními státy regionu nesrovnatelné. Dawisha (1976, s. 87) uvádí, že armádě

případlo ze státního rozpočtu mezi lety 1958-1966 každoročně přibližně 300 milionů amerických dolarů a tím Egypt značně převyšoval své arabské koaliční partnery. V následujících letech (1968-1975), tedy přibližně mezi šestidenní a jomkipurskou válkou, se výdaje na zbrojení pohybovaly mezi 13,5-34,1 % HNP (Ibid., s. 67, 185). V době, kdy se Egypt nacházel v regionálním vakuu, nebylo potřeba tolik vydávat na zbrojení, a proto se od tohoto okamžiku hodnota pohybovala v rozmezí od 1,5-4 % (IISS: 1991, s. 213; IISS 2004-2005, s. 354; IISS: 2009, s. 248).

Velikost a výdaje na armádu profilovalo Egypt nejen jako lídra arabské protiizraelské koalice, jeho vojenské kapacity převyšovaly takřka celý Blízký východ, díky čemuž si vysloužil být vnímán jako regionální mocnost. I přesto, že Egypt vojensky prakticky nikdy nad Izraelem nezvítězil, objem demografických a vojenských zdrojů prakticky eliminovaly možnost vyčerpání jeho armády. Nesouměrná velikost kapacit obou zemí znamenala, že Egypt nemusel být v boji natolik efektivní jako jeho protivník a kvantita převýšila potřebu kvality egyptské armády.

3 MĚKKÁ MOC NA PŘÍPADĚ EGYPTA

3.1 Egypt a význam pan-arabismu v region

Pan-arabismus vzniká již v 19. století jako opozice vůči kolonizaci Blízkého východu. V obecné rovině je hlavním principem této myšlenky zejména integrace Arabů na Blízkém východě znehodnocením státních hranic, vytvoření federativního uspořádání a vymezování se vůči nearabským etnikům. Právě toto vymezování eskalovalo v době, kdy byl vyhlášen stát Izrael (14. května 1948). Následný arabsko-izraelský konflikt byl stěžejním tématem pan-arabských hnutí.

K popularizaci arabského nacionalismu a pan-arabských tendencí přispěl egyptský boj za nezávislost na Velké Británii. Tento boj, jehož záměrem bylo faktické vymanění se z britského vlivu, byl postaven na ideologickém principu egyptského nacionalismu. Podle Couryho (1982, s. 459) právě tyto snahy Egypta vzbuzovaly dojem, že je lídrem a zachráncem arabského světa v boji proti západnímu imperialismu. Skutečnost o revoltě využil prezident Abd-an Násir, který aplikoval případ Egypta na celý region. Podeh a Winckler (2004, s. 26) vysvětlují, že Násirova identifikace egyptských problémů za společné (arabské) vytvořila z násirismu tak mocnou sílu v arabském světě. Využil myšlenky pan-arabismu a jeho rétorika směřovala spíše k přesvědčení a upevnění názoru, že je Egypt regionálním lídrem, než k volání po arabské jednotě (Jillani: 1991, s. 77). K šíření jeho idejí mu pomáhala rozhlasová stanice Hlas Arabů (*Sawt al-Arab*). Při neustále probíhajících arabsko-izraelských válkách byla Násirova protiizraelská rétorika směrodatná a upevňovala pozici Egypta jako lídra arabského světa v boji proti Izraeli.

Absolutní vrchol pan-arabismu nastává na sklonku 50. let, konkrétně v roce 1958 kdy dojde ke spojení Egypta a Sýrie ve federativní celek Spojené arabské republiky (SAR, *al-Gumhūrīyatu al-‘Arabīyatu al-*

Muttaḥidatu). Toto sloučení však již od počátku bylo provázeno problémy. Pokud je v 50. a později v 60. letech nahlíženo na Egypt jako na arabského lídra, totéž nelze říci o Sýrii.

Podmínky v obou státech byly naprosto odlišné v geografických, politických, klimatických, ale také ekonomických či jazykových aspektech (Podeh: 1999, s. 26). Egyptské obyvatelstvo bylo v období vzniku SAR relativně homogenní, ale syrská společnost byla a stále je charakteristická svou heterogenitou, kde jsou znatelné klanové struktury. Pro Sýrii byla myšlenka vytvoření SAR s Egyptem poměrně lákavá, jelikož by toto uskupení mohlo pro agrárně zaměřený stát s aridním podnebím, kterým Sýrie byla, zlepšit jeho ekonomickou situaci. Odmítavý postoj an-Násira k bagdádskému paktu pomohl zakladatelům syrské vládní strany *Ba'ath* si uvědomit, že pan-arabismus je důležitý v zahraničněpolitických otázkách Egypta (Podeh: 1999, s. 26). Sýrie viděla mocenský potenciál Egypta a bylo bezpochyby pro ni lákavé vytvořit s ním federaci, jelikož by vznikl silný aktér na Blízkém východě, na jehož zahraniční politice by se podílela de facto stejnou měrou jako Egypt. De jure však zahraniční politika odrážela spíše egyptské než syrské zájmy. Moretti (2023, s. 25) je vůči straně *Ba'ath* dosti kritický. Tvrdí, že Násirova propaganda, a to, jak se mu podařilo vytvořit z Káhiry kulturní centrum Arabů mělo za důsledek slepé následování násirovských vizí pan-arabismu ze strany představitelů strany *Ba'ath*, jelikož viděli egyptského prezidenta jako osobnost, díky které může Sýrie naplnit své vize pan-arabismu.

Vrchol pan-arabismu je ukončen v roce 1961, kdy se po pouhých třech letech rozhodne Sýrie z federativního svazku vystoupit. Především mocenské ambice an-Násira vedly ke kolapsu SAR. Toubasi, Khawamdekh a al-Qteishat (2019, s. 119) vnímají an-Násirovy tendence znárodňování soukromého sektoru, ředění populační heterogenity Sýrie (jejichž výsledkem byly nevyrovnaná pracovní síla a nahrazování syrských

důstojníků ve společné armádě za egyptské) za hlavní faktory rozpadu federace. Pan-arabismus byl narušen nejen rozpadem SAR, ale také vytvořením tzv. Hášimovské federace mezi Irákem a Jordánskem. Pokud totiž stojí pan-arabismus na myšlence sjednocení všech Arabů, existence více federativních uskupení, ve kterých figuruje pouze několik arabských států narušuje myšlenku arabské jednoty. Sýrie navíc měla sloužit jako nárazníkové pásmo a potvrzovat legitimitu nutnosti egyptského životního prostoru (Podeh: 1999, s. 28). SAR ale vznikla ve vhodné době, jelikož vůči Izraeli v arabsko-izraelském konfliktu takto vystupovaly arabské státy jako solidární, jednotní a tím pádem také silnější. Nicméně arabská solidarita a jednota hrála v an-Násirových vizích pouze epizodní roli. Prostřednictvím federace se Sýrie snažil o projekci své moci.

Úpadek pan-arabismu je připisován výsledkům jomkipurské války a následnou signaturou mírové smlouvy z Camp David (1979) za as-Sádátovy vlády. Egypt potvrzoval roli lídra Arabů v konfliktu, při mírových jednáních pak plnil funkci mediátora za arabské státy. Ty však as-Sádátovu iniciativu neshledaly za pozitivní pro arabský svět, což nakonec uvrhlo Egypt do regionální izolace, a dokonce bylo sídlo Ligy arabských států (LAS) přesunuto z Káhiry do Tunisu. Nicméně byl Egypt hlavně Západem vnímán pozitivně za ochotu ukončit konflikt. Od této doby byly hlavním ekonomickým partnerem Egypta Spojené státy americké. To však naznačuje, že základní vize pan-arabismu, jehož měl být Egypt hlavním aktérem, nenaplnilo jeden z hlavních cílů této ideologie – vymanit se z vlivu Západu.

3.2 Egypt a význam pan-/islamismu v regionu

Ve srovnání s pan-arabskými myšlenkami je princip pan-islamismu podobný. Zjednodušeně se pan-islamismus snaží o integraci společnosti na Blízkém východě stejně jako pan-arabismus, ovšem nikoliv na

národnostním, nýbrž náboženském charakteru. Cílem je vytvoření unitárního státního útvaru, který by znehodnocoval hranice států, které na Blízkém východě známe dnes. Pan-islamismus však musí čelit dvěma základním překážkám. První je dualita mezi sekularismem a islamismem (sekularismus apolitizuje islámské právo, kdežto islamismus intervenuje islámské tradice do politiky a ústavního systému) a druhá je dualita mezi sunnitskou a šíitskou formou islámu. Jednoduše nelze v idejích pan-islamismu integrovat státy, které vyčleňují islám z politiky, a zároveň státy s rozdílnou formou islámu.

Pan-islamismus na případě Egypta nejlépe vystihuje egyptská salafistická organizace Muslimské bratrstvo (MB, *Al-ichwánu al-muslimún*). Tato organizace svou podstatou vychází ze saúdsko-arabského wahhábismu. Leiken a Brooke (2005, s. 107) Muslimské bratrstvo přímo charakterizují jako nejstarší, největší a nejvlivnější islamistickou organizaci na světě. Význam MB perspektivou pan-islamismu je nezpochybnitelný nejen pro Egypt, ale také pro samotný region, zvláště pak po jeho radikalizaci působením Sajjida Qutb, z jehož myšlenek vycházejí největší salafistické teroristické organizace typu Dá'íš, al-Qa'ida apod., které mají znatelný dopad na regionální bezpečnost. V době sílícího nacionálně-sekulárně-socialisticky orientovaného násirismu v 50. letech byla značná část Muslimských bratří nucena emigrovat za hranice Egypta. Symbiotické propojení činnosti Muslimského bratrstva a režimu státu bylo pozorovatelné zejména v blízkovýchodních monarchiích (vyjma Saúdské Arábie). Ku příkladu v Jordánsku panovník opírá o MB svou legitimitu, jelikož společně s králem vytváří opozici vůči nacionálně-sekulárním proudům, jejichž hlavním cílem je svržení režimu, v Qataru bylo zpravodajské médium al-Džazíra v počátcích svého vzniku silně ovlivněno myšlenkami Bratrstva. Naopak v blízkovýchodních republikách s nacionálně-sekulární ideologií bylo MB silně perzekvováno. Dokonce

v Sýrii vedl tamější režim Háfize al-Asada se syrskou pobočkou MB několik válek.

Muslimské bratrstvo mělo silné vazby na hnutí svobodných důstojníků v Egyptě, po pokusu o atentát na prezidenta an-Násira v roce 1954 byla proti této islamistické organizaci vedena represe (Munson: 2001, s. 489). Bureš (2017, s. 31) však tvrdí: „*Nikdy se neprokázalo, že by osnovalo či organizovalo převrat a změnu režimu, jak mu bylo podsouváno.*“ As-Sádát byl viděn v arabském světě jako pokračovatel an-Násirových pan-arabských idejí, nicméně se soustředil zejména na egyptskou ekonomiku, kterou arabsko-izraelský konflikt značně vyčerpával. Podpisem mírové smlouvy, ukončující dlouhotrvající arabsko-izraelský konflikt neznamena pouze úpadek pan-arabismu, ale vede také k radikalizaci islamistů. I proto je 6. října 1981 as-Sádát zavražděn radikální islamistickou skupinou (ideologicky navázanou na radikální křídlo MB) *al-Gama'at al-islamija*. Na počátku vlády Husního Mubáráka se vztahy s Muslimským bratrstvem oteplily. Snahou byla politická participace umírněného křídla organizace, která by tak limitovala roli radikálů (Campagna: 1996, s. 281). V roce 2011 však byla ekonomická situace nepříznivá, především po mikroekonomické stránce. Po vzoru Tuniska z prosince 2010 začala i v Egyptě vlna protestů, známých jako arabské jaro. I na nátlak Spojených států byl nucen Mubárak složit prezidentský mandát (Ignatius: 2013, s. 33). Mubárakova abdikace předznamenala největší vzestup pan-islamismu, resp. islamismu v Egyptě.

Počáteční působení Muslimského bratrstva spočívalo v charitativní a edukativní činnosti, se zřetelným důrazem na solidaritu. A právě proto v době špatné ekonomické situace rostla jeho popularita. Lidé byli jednoduše zklamáni svou ekonomickou situací během vlády Mubáráka a MB se jevílo jako nová příležitost na zlepšení poměrů v zemi.

O tom svědčí výsledky parlamentních voleb 2011, kde se zároveň projevíly mocenské ambice Bratrstva, to participovalo na politické moci prostřednictvím strany Svoboda a spravedlnost (*Hizb al-Hurrija wa al-Adala*) a vytvořilo koalici celkem 28 politických stran. Uskupení získalo ve volbách 235 ze 498 mandátů a další islamistická strana an-Núr pak získala necelou čtvrtinu hlasů (Jaraba: 2014, s. 71). Nikde jinde v regionu nedosáhli islamisté takové podpory. Dokonce v prezidentských volbách v roce 2012 vyhrál kandidát Muslimského bratrstva – Muhammad Mursí.

Vítězství MB v egyptských volbách začalo rezonovat také ve zbytku regionu. Početná část islamistických emigrantů žila v Saúdské Arábii. Kritika režimu nebyla Bratrstvu cizí (např. dopis Hasana al-Banná králi Farúqovi), nicméně pro wahhábistické Saúdy nebyla kritika režimu přípustná a Saúdové toto považovali za podkopávání autority státního režimu. Podle Altermana a McCantse (2015, s. 145) vzbudily výsledky voleb v Egyptě dojem, že bude Bratrstvo v Saúdské Arábii požadovat reformy nebo se snad dokonce uchýlí k demonstracím. Navzdory tomu, že Muslimské bratrstvo vychází ideologicky z wahhábismu, úřadování prezidenta Mursího vnímala Saúdská Arábie jako bezpečnostní hrozbu.

Mursímu je připisován nejvýznamnější počín Muslimského bratrstva v čele Egypta v rámci pan-islamismu, který se týkal sporného území tzv. *Hala'íbského trojúhelníku*. Jedná se o oblast, kterou si nárokoval Egypt a Súdán kvůli nejednoznačnému vytyčení státních hranic mezi oběma státy. Mursí byl údajně ochotný postoupit území Súdánu, aby se srovnaly vztahy mezi těmito státy. Údajně prohlásil, že není důležité, kdo území získá, protože byly oba státy islámské (Aftandilian: 2018).

Úpadek MB nejen na domácí scéně, ale také ve světě nastává rokem 2013, kdy byl proti němu veden v Egyptě vojenský puč Abd al-Fattáh as-Sísím. K převratu vedlo několik důvodů, zejména neschopnost MB čelit mocenským vrstvám, které se aktivně nepodílejí na fungování státu (Mursí

se pokusil ekonomicky limitovat moc armády), politika islamizace (která měla za následek konflikty v rámci heterogenní egyptské společnosti) a mocenské soupeření Saúdské Arábie a Íránu, jehož jaderný program znevažuje postavení sunnitů v regionu (Moosa: 2015, s. 102-103). Poslední bod je v rámci regionu nejvíce problematický. Ačkoliv se Mursí snažil mít dobré vztahy se všemi ostatními na Blízkém východě, jeho sbližování se ší'itským Íránem v rámci naplnění pan-islámských idejí však bylo vnímáno významnými státy v regionu velmi negativně, jelikož se obávaly z rostoucí regionální pozice Íránu a rozpínavosti ší'itských tradic napříč Blízkým východem.

Al-Arian (2015) navzdory tomu uvádí, že regionální význam Bratrstva je však nepostradatelný. Muslimské bratrstvo podle něj již delší dobu vystupuje jako nestátní aktér, který sehraává důležitou mediační roli v řešení bezpečnostních výzev v regionu. Ať už se jedná např. o válku v Jemenu, regionální soupeření Íránu a Saúdské Arábie či uklidnění dopadů působení teroristických organizací. Ačkoliv ty často vychází z myšlenek radikálních Bratří, je obecně Bratrstvo prakticky jediným aktérem, který dokáže činnost teroristických skupin mírnit a tím, že je MB vázáno právě na Egypt, jeho mediační role může zvýšit egyptskou regionální prestiž.

V kontextu pan-islamismu je pro Egypt zásadní mešita a univerzita *al-Azhar*, která je považována za centrum islámského intelektuálního myšlení. Ve svém výukovém programu se však nepříliš liší od ostatních univerzit. Rabbat (1996, s. 56) shledává význam univerzity jednoduše v tom, že v roce 1490 probíhaly v areálu rekonstrukce. Záznamy o těchto pracovních činnostech se pak dostaly do povědomí široké veřejnosti, čímž univerzita nabývala na popularitě. Náboženský význam instituce je vykreslen také tím, že zde sídlí velký imám, který je považován za nejvyšší autoritu sunnitského islámu.

3.3 Zahraniční politika Egypta

V roce 1952 byl veden proti králi Farúqovi převrat, které zosnovalo hnutí svobodných důstojníků, mezi které patřili budoucí prezidenti Egypta. Prvním, kdo po úspěšném puči zastával prezidentský úřad, byl Muhammad Nagíb, nicméně jeho krátké období vlády (1953-1956) se zásadně neprojevovalo v zahraničně politických otázkách. Nagíb je však po 3 letech vlády nahrazen Gamálem Abd an-Násirem, který již jednoznačně zahraniční politiku Egypta ovlivnil nejen na Blízkém východě, ale také mimo něj. Dawisha (1976, s. 125) uvádí, že an-Násir prosazoval principy antiimperialismu, arabismu, vůdcovství a prestiže. Díky protizápadní rétorice a důrazu na arabskou jednotu byly vize an-Násira na Blízkém východě následovány a vzbuzovaly legitimitu Egypta jako nynějšího arabského lídra. An-Násir se nechal inspirovat Sovětským svazem, inklinoval k socialistické ideji a Sovětský svaz počítal s tím, že bude an-Násir jakýmsi blízkovýchodním prostředníkem pro expanzi těchto myšlenek napříč regionem. Ačkoliv byl socialismus prvkem imperiálním, vnějším, a tedy na Blízkém východě nežádoucím, an-Násir dokázal přesvědčit prakticky všechny, že se nejedná o imperiální socialismus, nýbrž upravený – Arabům na míru. Byla to ambiciózní osobnost an-Násira, díky které působil Egypt na Blízkém východě jako vůdce, což se podepsalo také na jeho zahraniční politice (Duman: 2020, s. 376).

An-Násirův nástupce – as-Sádát – nastolil odlišnou agendu zahraniční politiky své země. Ačkoliv za jeho vlády doznával vliv násirismu a pan-arabismu (posledním viditelným náznakem bylo vytvoření Federace arabských republik – tedy sjednocení Egypta, Libye a Sýrie v zahraničně-politických otázkách), musel se as-Sádát uchýlit k pragmatismu: jeho země byla značně ekonomicky vyčerpána bojem proti Izraeli a plánované hospodářství zavedené za an-Násira již bylo pro Egypt nevyhovující. Nynější prezident navíc považoval pan-arabismus za přežitý a překonaný

(Ali: 1999, s. 158). As-Sádát zaměřil svou zahraniční politiku především mimo region. Byl si vědom, že bez pomoci mocností mimo Blízký východ nebude Egypt schopný se zotavit z ekonomické krize. Jím zavedené liberalizační reformy (po prohrané šestidenní a jomkipurské válce) měly za následek odloučení se z vlivu Sovětského svazu a navázání úzké spolupráce se Spojenými státy americkými (Khawaja: 2013, s. 47)

V období vládnutí prezidenta Mubáraka musel Egypt překonat regionální izolaci, do které jej uvrhl mírový proces s Izraelem, a zároveň egyptské zahraničněpolitické aktivity směřovaly k tomu, aby se tato země více sblížila s ostatními arabskými zeměmi. Gombár – Bareš – Veselý (2021, s. 651) píší, že se Mubárak snažil o normalizaci vztahů s Izraelem a pragmatický postoj vůči němu, tamní tisk přestal rétoricky útočit na Sýrii a Libyi a zásadně se podílel na pomoci Husajnova režimu v irácko-iránské válce (1980-1988). Tyto činy zajistily Egyptu více pozornosti a dokonce v 80. letech s ním styky navázala Saúdská Arábie. Díky tomu, že se Egypt aktivně angažoval v regionálních otázkách, mu bylo dokonce zrušeno pozastavení členství v Lize arabských států, jejíž sídlo bylo přesunuto z Tunisu zpět do Káhiry. Tím skončila deset let trvající regionální izolace Egypta. Výhodná byla pro Egypt také jeho geostrategická poloha a jeho dřívější role v arabsko-izraelském konfliktu, které mu zjednodušily zprostředkovávat diplomatická setkání mezi zástupci Izraele a Palestiny. Mubárak se například zasloužil o mediaci ukončení bojů mezi Izraelem a radikální skupinou Hamás v roce 2009 (ICG: 2009, s. 22).

Po arabském jaru v roce 2011 byla politická moc svěřena do rukou SCAF (*Supreme Council of the Armed Forces*), jehož hlavním cílem bylo dovést Egypt k parlamentním a později prezidentským volbám. V těchto volbách dominovalo Muslimské bratrstvo, které obsadilo většinu mandátů v parlamentu a prezidentem se stal jeho člen – Muhammad Mursí. Ten však převzal Egypt ve špatné bezpečnostní situaci a zároveň musel čelit i

nepříznivým regionálním výzvám. Výsledky arabského jara totiž s sebou přinesly politickou nestabilitu mnoha států, v některých případech klíčových partnerů Egypta. Konkrétně např. Libye, Súdán, Irák, Sýrie a Libanon se začaly formovat ve zhroutené státy. To ztěžovalo Mursího aktivity v zahraničněpolitických otázkách a musel se obracet zejména na státy, kterých se revoluce dotkly nepatrně. Není tedy překvapením, že Egypt chtěl spolupracovat se zeměmi Perského zálivu. Said Aly (2014, s. 3) nicméně uvádí, že ačkoliv státy jako Saúdská Arábie nebo SAE byly tradičními zahraničními partnery Egypta, jejich vzájemné vztahy nikdy nebyly na tak špatné úrovni jako za Mursího. Nejen Saúdové považovali Muslimské bratrstvo za hrozbu, v arabském světě panovaly obavy ohledně vztahu státního režimu s Hamásem (ideologicky vycházejícího z MB) či spolupráce s Íránem. Ačkoliv se Mursí snažil dodržet status quo a navázat tak na pragmatický přístup v udržení míru mezi Hamásem a Izraelem na svého předchůdce, byl arabskými státy a Izraelem shledáván za potenciální riziko v zajištění bezpečnostní regionální stability.

3.3.1 Role Egypta v Lize arabských států

Liga arabských států (LAS) je regionální institucí (vzniklou v roce 1945) sdružující přes 20 států ze severní Afriky a Blízkého východu, jejímž hlavním zájmem je koordinace politik těchto států v oblastech ekonomických, zahraničněpolitických či bezpečnostních a vystupování vůči aktérům třetích stran jednotně. Plány na založení Ligy předložila Velká Británie, a jelikož byl Egypt jejím významným protektorátním územím na Blízkém východě, byl „pověřen“ iniciovat vznik této organizace.

Egyptský premiér Mustafa an-Nahas pozval syrské a libanonské představitele, aby s ním prodiskutovali myšlenku vytvoření nadnárodní organizace. V důsledku toho byly zahájeny konzultace mezi Egyptem,

Irákem, Jemenem, Jordánskem, Libanonem a Saúdskou Arábií – tedy pozdější zakládající šestici států (Wafaa El-Houseiny: 2023).

Ihned na první pohled se může zdát, že Egypt posiloval svou pozici v regionu prostřednictvím Ligy. Sídlo Generálního sekretariátu LAS se totiž nachází v hlavním městě Egypta – Káhiře, k tomu je prakticky vždy zvolen do jeho čela tradičně Egyptan. Výjimku pak tvoří období mezi lety 1979-1990, kdy post tajemníka zastával Tunisian (Jewish Virtual Library: ned.). Pravdou je, že o směřování arabské integrace nerozhoduje pouze jeden člověk a proces od návrhu až po rozhodnutí je obzvláště komplexní a sofistikovaný. I přes to Dakhlallah (2012, s. 401) vnímá společný bezpečnostní rámec LAS (v době, kdy pozici egyptského prezidenta zastával an-Násir) pod zřetelným vlivem pan-arabských myšlenek, které měly za následek upevňování egyptské hegemonie.

Již od svého vzniku se organizace vyznačovala vysokou mírou sporů mezi svými členy (např. střetnutí Egypta a Saúdské Arábie během občanské války v Severním Jemenu). Ponížilová (2016, s. 93) poukazuje na an-Násirovu iniciativu v rámci arabských summitů a vyzdvihuje, že správně pochopil, že protiizraelský postoj může na půdě těchto summitů zkonsolidovat společný postoj. Výsledkem pak bylo v rámci káhirského summitu (1964) založení Organizace pro osvobození Palestiny. V roce 1967 zasedl chartúmský summit, kde byla pod egyptským vedením dohodnuta obnova arabských vojenských sil pro další útok na Izrael (Meital: 2000, s. 65). Výsledkem jednání byla rezoluce představující tzv. *Tří ne*: neuznání Izraele, žádné jednání s Izraelem a žádný mír s Izraelem (Center for Israel Education: ned.).

Pokud hovoříme o Egyptu jako o dominujícím státě v rámci LAS za vlády an-Násira, nemůžeme na něj takto nahlížet za vlády as-Sádáta. Ten porušil rezoluci usnesenou na chartúmském summitu, začal jednat s Izraelem o míru, který následně stvrdil podpisem mírové smlouvy (1979)

a de facto uznal Izrael. Tato událost, společně s as-Sádátovou návštěvou Izraele a projevem v Knessetu o dva roky dříve vyvolala v arabských státech pocit zrady, a proto bylo Egyptu pozastaveno členství v LAS.

Opětovného uznání Egypta a růstu jeho významu v regionu bylo dosaženo za prezidenta Mubáraka, který se svou zahraniční politikou snažil sblížit s ostatními arabskými státy a vymanit se z regionální izolace. Ta byla ukončena mimořádným summitem v Casablance v roce 1989, na kterém bylo Egyptu obnoveno členství (Nasser Youth Movement: 2023). Ten se snažil v určitých případech opět převzít iniciativu. Například během sovětské invaze v Afghánistánu trénoval a školil povstalecké mudžahedíny (Cody: 1980) nebo poukazoval na neschopnost LAS dohodnout se na společném postupu při anexi Kuwajtu Sadámem al-Husajnem a snažil se přesvědčit USA o intervenci (Gombár – Bareš – Veselý: 2021, s. 652).

4 VZTAHY SE STÁTY V REGIONU

4.1 Saúdská Arábie

Bilaterální vztahy Egypta se Saúdskou Arábií lze v průběhu 20. a 21. století označit za poměrně turbulentní. Podle Schenklera a Hendersona (2009) lze označit vztahy obou států jako kompetitivní. Poukazují na důležitou roli Egypta v arabském světě, kterou mu poskytovala jeho velikost a historie. Ačkoliv bylo sídlo Ligy arabských států (LAS) ustanoveno v jeho hlavním městě – Káhiře – byla to právě Saúdská Arábie, která využila v 70. letech svého ropného boomu a uvržení Egypta do regionální izolace po sjednání míru mezi Egyptem a Izraelem v roce 1979.

Na regionální soupeření těchto dvou států poukazuje také Eilts (2004, s. 226), nicméně dodává, že po puči svobodných důstojníků začala Saúdská Arábie tamní režim an-Násira podporovat, což se projevilo například v suezské krizi. Avšak porážka Egypta v šestidenní válce (1967) ho mocensky ochromila a přestával tak mít dominantní vliv na region.

Rivalita je dána také tím, že konzervativní Saúdská Arábie těžila z toho, že jako jedna z mála v regionu nebyla pod koloniální nadvládou Západu, kdežto Egypt těžil z toho, že úspěšně dokázal eliminovat britský vliv na svém území. Ovšem sbližování Egypta se Spojenými státy a jejich proizraelskou politikou došlo k narušení vztahů mezi ní a Egyptem. Saúdská Arábie ale vnímala Egypt jako tlumočnicka, skrze něhož může Spojeným státům sdělovat své požadavky týkající se arabsko-izraelského konfliktu. Král Fajsal počítal s tím, že bude muset použít „ropnou zbraň“ jako prostředek k vyjednávání. Předpokládal, že pokud budou Spojené státy i nadále podporovat Izrael, dodá Egyptu zbraně a finance a rozhodne se na půdě OPEC o ropné embargo. Tím mělo být dosaženo schopnosti dvoustranného útoku: Egypt by zahájil vojenskou ofenzivu do Izraele a Saúdové by oslabili pozici USA na Blízkém východě snížením objemu

těžby a exportu ropy (Issawi: 1979, s. 12). Dvoustranný útok se nakonec odehrál v roce 1973. Avšak „*Spojené státy daly najevo, že se nenechají vydírat „ropnou zbraní“ a že, bude-li to nutné, jsou připraveny poslat vojenské síly do kteréhokoliv státu Zálivu*“ (Bareš – Gombár – Veselý: 2021, s. 631). Saúdská Arábie začala na úkor Egypta posilovat svou moc na Blízkém východě. Pozastavení egyptského členství v Lize arabských národů jí umožnilo se naplno profilovat jako nová regionální mocnost.

Oteplení vztahů mezi Egyptem a Saúdskou Arábií nastalo s nástupem Husního Mubáraka, který se snažil participovat na různých politických událostech na Blízkém východě, aby svou zemi vyvedl z regionální izolace, což se mu také v roce 1989 povedlo. Za jeho vlády Egypt úzce spolupracoval se Saúdskou Arábií v oblasti regionální bezpečnosti a boji proti terorismu – zejména pak proti al-Qa’idě či Íránem podporovaným hútijským povstalcům (Nazer: 2015, s. 1-2).

Opětovné ochladnutí vzájemných vztahů přišlo po arabském jaru, kdy se v roce 2012 chopilo v Egyptě moci Muslimské bratrstvo. Jak již bylo zmíněno, jeho exilové působení v Saúdské Arábii ochromovalo tamní autoritu režimu. Nicméně podle Lacroix (2017, s. 51) král Abdulláh bin Abd al-Azíz hned po zvolení Mursího prezidentem poskytl Egyptu finanční příspěvky v naději, že bude Mursí mírnit ambice Muslimského bratrstva v Saúdské Arábii. Situace byla však velmi napjatá. Mursí byl tedy donucen podniknout svou první zahraniční cestu ve funkci prezidenta právě do Saúdské Arábie, aby zmírnil obavy Saúdů (Al-Jazeera: 2012). V červenci 2013 se egyptská armáda rozhodla k vojenskému převratu a pod velením generála Abd al-Fattáh as-Sísího svrhla Mursího režim. Teprve až v tomto okamžiku utichly saúdské obavy ohledně Muslimského bratrstva, které následně v prosinci prohlásila (společně s nově zvoleným egyptským prezidentem as-Sísím) za teroristickou organizaci (Jaraba: 2014, s. 61).

4.2 Írán

Vztahy s Íránem má Egypt značně horší a významně ochladly s výsledky podpisu egyptsko-izraelských mírových dohod a islámskou protišáhovskou revolucí v roce 1979, kdy se moci v Íránu chopili fundamentální ší'itští klerici. V této době zkřehly také vztahy mezi Íránem a Spojenými státy a úzké spojenectví Washington – Káhira nenaznačovalo, že by mezi Egyptem a Íránem mělo dojít k normalizaci vztahů, jelikož zahraniční politika Egypta do jisté míry kopírovala zájmy USA v regionu. Kheir (2014, s. 187) poukazuje na nespokojenost ze strany egyptské odborné veřejnosti, která nechápala, proč se k Íránu přistupovalo jako k nepříteli, zatímco s Izraelem (který používal násilí vůči Palestincům a vedl války s Egyptem) bylo zacházeno jako s partnerem.

Egyptsko-iránské vztahy byly za Mubáraka prakticky zamrzlé a poznamenané egyptskou podporou Iráku v irácko-iránské válce (1980-1988). Špatné vzájemné vztahy jsou znázorněny také rozhodnutím iránského politického vedení pojmenovat hlavní teheránskou ulici po atentátníkovi as-Sádáta. Írán dokonce přijal několik členů egyptských islamistických skupin, které utekly z Egypta před represemi. Není tedy překvapivé, že vztahy mezi těmito státy byly tak napjaté. Oba jsou klíčovými aktéry v regionu a disponují podobným objemem mocenských kapacit jako počtem obyvatel, ekonomickou kondicí, geostrategickou polohou a bohatou historií, což vyvolává rivalitu a soupeření (Salamah – Al-Sayyad: 2017, s. 42).

Ačkoliv se státníci obou zemí scházeli na oficiálních summitech, ke sblížení za Mubáraka nedošlo. Až výsledky revolucí z roku 2011 způsobily změnu egyptského politického vedení. Mursí nedlouho po svém jmenování do funkce (tedy 30. září 2012) podnikl zahraniční návštěvu Teheránu coby první egyptský prezident od iránské islámské revoluce. Užší bilaterální spoluprací však byla znepokojena Saúdská Arábie (Al-Anani: 2023a).

Mursí však zaujímal pragmatickou politiku a chtěl mít dobré vztahy s nejsilnějšími státy Blízkého východu.

4.3 Turecko

Ačkoliv se dnes Turecko profiluje jako silný aktér blízkovýchodní politiky, jeho směřování ve 20. století bylo z většiny odlišné tomu egyptskému. Turecko se snažilo působit svým vlivem směrem do Evropy, kdežto Egypt se snažil posilovat a utvrzovat svou pozici na Blízkém východě. Shaimaa (2016, s. 294) dodává, že: *„Na rozdíl od tureckých vztahů s jinými arabskými zeměmi, které byly svědky ekonomických interakcí v 70. a 80. letech 20. století, tradiční role Egypta jako vůdce v arabském světě a aktivní regionální role Turecka jako klíčového státu pro Západ narušily bilaterální vztahy již od 50. let.“* Egypt za an-Násira neměl na Turecko takový vliv jako na zbytek regionu. Jeho pan-arabská vize jednoty nebyla na Turecko aplikovatelná (v Turecku tvoří majoritní kohortu Turkové, nikoliv Arabové). Nicméně spolupráce Turecka a Západu měla za následek také pozdější úzkou spolupráci s Izraelem v 70. a 80. letech.

Al-Džazíra (2024) poukazuje na odlišný přístup Turecka a Egypta k Izraeli. Ačkoliv Egypt podepsal mírovou smlouvu, a potvrdil tak respektování jeho vnější suverenity, Turkové volali po samostatnosti Palestiny (ne však ze stejného principu jako např. an-Násir, jejich požadavky pramenily z islámské solidarity).

Ranou pro vzájemné vztahy byla turecká angažovanost při konfliktu v Gaze mezi lety 2008 až 2009. Salem (2010) píše, že Egypt vnímal výzvy ohledně Gazy za sféru svého vlivu.

Sblížení obou zemí dosáhlo svého maxima při Mursího vládě. Stejně jako Strana svobody a spravedlnosti v Egyptě, prosazoval prezident Recep Tayyip Erdogan prostřednictvím strany AKP (*Adalet ve Kalkınma Partisi*)

islamizaci tamní politiky. Toto ideologické přátelství však netrvalo dlouho a již o 2 roky později (2014) musel Erdogan měnit přístup k Egyptu.

5 VZTAHY SE STÁTY MIMO REGION

5.1 Spojené státy americké

Poté, co Egypt dosáhl de jure nezávislosti na Velké Británii, se snažil prosazovat proti-západní politiku. Arabsko-izraelský konflikt označujeme jsko součást studené války. Tím, že an-Násir inklinoval k socialismu, byl Sovětským svazem podporován a vedl boje proti Izraeli, Spojené státy v souladu s Trumanovou doktrínou o zadržování komunismu se začaly ve válkách angažovat a finančně a materiálně podporovaly Izrael. USA ale Egypt podpořily v sinajské válce (1956), kdy vyvíjely tlak na Francii a Velkou Británii, aby ukončily boje proti Egyptu vyvolané znárodněním Suezského průplavu Abd an-Násirem. Tato podpora však nebyla vedena kvůli sympatiím vůči Egyptu či za účelem deeskalace konfliktu. Spojené státy viděly v Suezském průplavu strategický obchodní potenciál a po ukončení války Egypt přislíbil Spojeným státům, že to právě USA budou prioritní zemí, která bude průplav využívat. Po prohrané šestidenní válce (1967) bylo izraelskou armádou prakticky zničeno celé egyptské letectvo a následná jomkipurská válka značně Egypt ekonomicky vyčerpala, čehož USA využily. Weinbaum (1985, s. 210) ostatně píše, že díky poskytnutí finanční pomoci as-Sádátovi mohly USA korigovat a urychlit regionální mír. Od této chvíle Egypt zastával pozici bezpečnostního garanta a garanta zájmů USA na Blízkém východě (Pace: 2013), což ostatně dokazuje případ války v Zálivu (1990-91), naléhání Mubáraka na USA, aby zasáhly proti al-Husajnovi nebo mediace konfliktu v Gaze (2008-2009).

Strategická blízkovýchodní politika Spojených států se projevila také na arabském jaru. Ignatius (2014, s. 33) poukazuje na fakt, že si byl prezident Barack Obama vědom, že tlak, který vyvíjeli Egyptřané na svrhnutí Mubárakova režimu je příliš velký a jakýkoliv zásah proti

demonstrujícím se zdá být již zbytečný. Proto apeloval na Mubáraka, aby složil svůj mandát a abdikoval.

Za Mursího vztahy se Spojenými státy značně ochladly. Mursího konexe na Hamás, protiizraelské projevy a islamizace politiky vzbuzovaly obavy o udržitelnosti regionálního míru. Jeho kritika americké zahraniční politiky na Blízkém východě rezonovala napříč regionem a obavy o stabilitu regionu byly na místě: *„USA musí respektovat arabskou světovou historii a kulturu, i když se střetává se západními ideály.“* (Kirkpatrick – Erlanger: 2012). Další z jeho výroků zněl: *„Pokud chcete posuzovat výkony egyptského lidu podle norem německé, čínské nebo americké kultury, pak není prostor pro hodnocení. Když se o něčem rozhodnou Egypťané, pravděpodobně to není vhodné pro USA. Když se o něčem rozhodnou Američané, toto samozřejmě není vhodné pro Egypt“* (Ibid).

5.2 Sovětský svaz a Rusko

V 50. letech roste vliv Sovětského svazu na Blízkém východě a jeho socialistické ideje expandovaly také do Egypta. Komunistický třídní boj proti buržoazii představoval analogii boje arabských států proti kolonizátorům. V té době bylo na Egypt arabským světem pohlíženo jako na vůdcovský stát a pokud by socialistická ideologie ovládla tamní politický systém, mohl by se socialismus lépe šířit napříč Blízkým východem. Ústřední pozici by však ale měla Kominternu v Moskvě.

Na rozdíl od pozdější americké, finanční podpory, přispíval Sovětský svaz egyptské armádě v boji proti Izraeli přímo materiálně. Konkrétně se jednalo o bombardéry Tu-22, bojové tanky T-54/55 a T-65 v celkové hodnotě přesahující 7,2 milionu dolarů (Efrat: 1983, s. 441). SSSR během arabsko-izraelského konfliktu poskytl Egyptu také 25 000 armádních poradců (Weinbaum: 1985, s. 211). Před jomkipurskou válkou v roce 1972 čelil SSSR dilematu. Buď poskytne Egyptu své strategické zbraně za rizika,

že tím rozpoutá konvenční válku se Spojenými státy anebo je neposkytne, ale ztratí v Egyptě svůj vliv (Stewart – Hermann M. – Hermann Ch.: 1989, s. 36). Představitelé SSSR se nakonec uchýlili k druhé možnosti, což otevřelo cestu Spojeným státům, které tak mohly na Egyptu odrážet svou blízkovýchodní politiku. Vzájemné vztahy pak na nějaký čas zamrzly úplně, a to z důvodu sovětské invaze do Afghánistánu (1979), kde se Egypt postavil na stranu bránících se mudžahedínů.

Napjaté vztahy trvaly až do vojenského puče, který vedl k sesazení Mursího. V roce 2014 se v Egyptě konaly prezidentské volby, které vyhrál Abd al-Fattáh as-Sísí. Před těmito volbami ruský prezident podpořil as-Sísího kandidaturu (Reuters: 2014). Vladimir Putin tak udělal první krok ve snaze navázat na historickou strategickou spolupráci.

5.3 Čína

Čína upevňuje svůj vliv na Blízkém východě především ve 21. století, nicméně se socialisticky orientovanými zeměmi spolupracovala od 50. let minulého století. Počátek společných vztahů symbolizuje iniciativa Číny, kdy navázala s násirovským Egyptem, jako vůbec prvním blízkovýchodním státem, diplomatické styky. Ještě před napadením Egypta aliancí Izraele, Velké Británie a Francie kvůli znárodnění Suezského průplavu poskytla Čína Egyptu bezmála 4,5 milionů dolarů, přičemž vzájemná spolupráce pokračovala až do 70. let, kdy obě země stály na opačných pólech války ve Vietnamu (Al-Anani: 2023b).

Egypt se musel během vyloučení z Arabské ligy obrátit na partnery mimo region, což mělo za následek hlubší spolupráci s Čínou za prezidenta Mubáraka. Podle čínské ambasády v Egyptě (2004) investovala Čína do egyptské ekonomiky přibližně 150 milionů dolarů ročně, zatímco egyptský export byl o něco nižší (111 milionů). Bilaterální obchod mezi touto dvojicí stoupal od roku 2005-2010, kdy se hodnota kapitálu

pohybovala od 2,145 miliard dolarů až k 7 miliardám (Al-Naggar: 2016), i přes politickou nestabilitu, kterou Egypt od arabského jara procházel, se objem financí společného obchodu neustále zvyšoval a v roce 2014 dosahoval hranice bezmála 12 miliard dolarů (Ibid.).

Egypt je pro Čínu strategickým partnerem, neboť Suezský průplav je důležitý pro mezinárodní obchod, na nějž se Čína orientuje. V roce 2013 se stala protagonistou projektu BRI (Belt and Road Initiatives), tedy obchodní trasy, jejíž strategickým bodem je právě Suez. Podle Mogleyho (2019, s. 53) je ale tento projekt vnímán poměrně rozpačitě. Na jedné straně přináší ekonomický přínos pro partnerské země Čínské lidové republiky, na stranu druhou je chápán také jako nástroj, pomocí něhož se zlepší ekonomická situace druhé strany, ovšem za možného použití diplomatického či ekonomického nátlaku. Profilování Číny jako světového ekonomického hegemonu však může být pro Egypt přínosné. Suezský průplav, jeho bezpečnost a projekty na něj navázané představují zřetelné setkání vnitřních zájmů Egypta a mezinárodních zájmů Číny (Gonen: 2019, s. 33). Je tedy pochopitelné, že je v čínském zájmu investovat do modernizace a bezpečnosti Suezského průplavu.

ZÁVĚR

Tato bakalářská práce měla zjistit, jak se měnila pozice Egypta na Blízkém východě a jakým způsobem docházelo k proměně jeho mocenských kapacit, resp. zda ve zkoumaném období (mezi lety 1952 až 2014) lze klasifikovat Egypt jako regionální mocnost, či nikoliv. Všechny teoretické pohledy na regionální mocnost operují minimálně s její geografickou polohou a mocí. Díky své arabské a islámské kultuře je Egypt nepochybně součástí Blízkého východu, přičemž jeho geografická poloha je strategická nejen v regionálních otázkách (tvoří pomyslný most mezi africkou a asijskou částí Blízkého východu, geografická blízkost k Izraeli).

Jak již bylo zmíněno v teoretické části, vycházím z definice regionální mocnosti dle Femesse a Nolteho (yxz), kteří charakterizují jako regionální mocnost takový stát, který je součástí geograficky vymezeného regionu, je připraven převzít vůdčí úlohu, vykazuje nezbytné materiální a ideologické kapacity pro projekci regionální moci a je zároveň vlivný v řešení regionálních záležitostí. Pokud se podíváme na zeměpisnou polohu Egypta, pak první bod této definice splňuje.

Druhý bod se zabývá se tím, zda je stát schopný stát převzít vůdčí úlohu v regionu. Egypt se sice za vlády an-Násira stal lídrem protiizraelské arabské koalice a zásadním způsobem ovlivňoval agendu Ligy arabských států, ovšem jeho regionální ambice měly vliv pouze na arabskou část Blízkého východu, a to ještě navíc pouze prakticky u arabských republik (blízkovýchodní monarchie nepovažovaly Egypt za svého vůdce, jelikož např. Saúdská Arábie sama usilovala o roli lídra v regionu). Po smrti Gamála Abd an-Násira vedl Anwar as-Sádát Egypt do jomkipurské války, jejímž výsledkem byla regionální izolace, což postavení Egypta v regionu značně oslabilo, a nebyl tedy schopný vůdčí úlohu převzít. Po as-Sádátově smrti se prezidentem stal Muhammad Husní Mubárak, který ani nemohl usilovat o to, aby byl Egypt v regionu vnímán za lídra, snažil se však

ostatním státům Blízkého východu přiblížit a vzbudit dojem, že je alespoň nepostradatelným aktérem v regionu. Mubárakova vláda trvala až do arabského jara, kdy byl jeho režim svržen a novým prezidentem se stal Muhammad Mursí. Ten byl však spolu s Muslimským bratrstvem vnímán Saúdkou Arábií a pochopitelně také Izraelem jako bezpečnostní hrozba a například v Sýrii bylo na něj také poměrně negativně nahlíženo. Egyptská zahraniční politika prosazující spolupráci s Íránem se nesečkala s pochopením a vytvářela v regionu značné napětí.

Aby stát mohl být označován jako regionální mocnost, měl by vykazovat dle zmíněné definice nezbytné materiální a ideové kapacity pro projekci regionální moci. Co se týče demografických kapacit Egypta, počet jeho obyvatel přirozeně narůstal v rámci celého výzkumného období a politické vedení na něj nemělo prakticky žádný vliv.

Z hlediska vojenských kapacit disponoval Egypt největší armádou na Blízkém východě, přičemž až do jomkipurské války tvořily výdaje na ní největší podíl z HDP ve srovnání s ostatními státy v regionu. Nejvyšší finanční prostředky obdržela za vlády as-Sádáta, který se v roce 1973 připravoval na finální válku s Izraelem. Od té doby se však výdaje na armádu postupně snižovaly. Mursí ze všech egyptských prezidentů vydával na armádu nejnižší finanční prostředky, kdy se pokusil během své vlády omezit její moc.

Ekonomická situace nebyla prakticky nikdy příznivá. Abd an-Násir upřednostňoval zahraniční politiku před horšícím se stavem egyptské ekonomiky, as-Sádátova iniciativa politiky *infitáh* nenaplnila své cíle a pouze rozevírala nůžky mezi bohatšími a chudšími. Egypt byl v této době také odkázán na zahraniční pomoc, aby se mohl zotavit z ekonomických následků arabsko-izraelského konfliktu. Egypt v takto složité ekonomické situaci „zdedil“ Mubárak, který byl nucen obchodovat v době izolace se silnými ekonomickými aktéry mimo region, nicméně po jejím ukončení se

hospodářství alespoň o něco zlepšilo, kdy mohl obchodovat i s blízkovýchodními státy. Nicméně mikroekonomika Egyptanů neustále trpěla až nakonec vedla (stejně jako agrese represivního aparátu vůči civilistům, potlačování svobod a vysoká nezaměstnanost) k arabskému jaru v lednu roku 2011. Mursí, který vlády pouze rok (od června 2012 do července 2013) nebyl schopný ekonomický stav své země zlepšit.

Toto vše nasvědčuje tomu, že egyptské ekonomické kapacity byly pro projekci regionální moci nedostatečné, ovšem není tomu tak. Ačkoliv bylo egyptské hospodářství v úpadku, díky ekonomickým zdrojům posilovala armáda, skrze níž Egypt projektoval svou regionální moc až do sedmdesátých let 20. století. Zdroje tvrdé moci, a to, jakým způsobem je Egypt využíval, měly zásadní vliv na všechny státy v regionu.

Naproti tomu zdroje měkké moci Egypta neměly vliv na všechny blízkovýchodní státy, nýbrž pouze na ty, které s ním mají nějaké společné aspekty (kulturu, státní zřízení, homogenitu obyvatelstva apod.). Nejvýznamnějším ideovým zdrojem Egypta je pan-arabismus (resp. arabský nacionalismus) sílící za vlády an-Násira. Jeho projevy, kdy vyobrazoval sílu egyptského lidu, který se dokázal vymanit z vlivu koloniální velmoci, měly silný vliv na spolupráci arabských republik (Spojená arabská republika mezi Egyptem a Sýrií nebo Federace arabských republik mezi Egyptem, Libyí a Sýrií). Gámal Abd an-Násir se díky tomu stal ústřední postavou regionu v 50. a 60. letech 20. století, což posilovalo také postavení jeho země. Jeho nástupce (as-Sádát) však od myšlenek pan-arabismu upustil, jelikož se musel soustředit hlavně na zlepšení ekonomického stavu své země, k čemuž potřeboval pomoc Západu, který usiloval o ukončení bojů s Izraelem. Se smrtí an-Násira tedy začíná v 70. letech 20. století vliv pan-arabismu na Blízkém východě upadat a stává se marginální.

Další ideologií, která ovlivnila postavení Egypta na Blízkém východě, je pan-islamismus, resp. islamismus. Jedním z jeho základních rysů je islamizace politiky. Tradicionalistické Muslimské bratrstvo v čele s Mursím však nedokázalo adaptovat islámské tradice na současnou politiku a právo. Podle Bureše (2017, s. 74) vzbuzovaly politické kroky Bratrstva nedůvěru nejen na domácí, ale také na regionální úrovni, což oslabilo jeho pozici na Blízkém východě. Se svržením Mursího upadá také význam pan-islamismu.

Poslední bod Flemesovy a Nolteho definice řeší vliv státu v regionálních otázkách. Všichni egyptští prezidenti se angažovali v otázce Izraele. An-Násir vedl války s Izraelem a usiloval o jeho porážení, čímž si jeho země vysloužila pozici arabského lídra. As-Sádát naproti tomu usiloval o mír s Izraelem, což nemělo pozitivní dopad na egyptskou pozici na Blízkém východě, kdy sílila pozice Saúdské Arábie v regionu a převzala pozici lídra na úkor Egypta. Za prezidenta Mubáraka byl Egypt mediátorem řešení sporů mezi Izraelem a Hamásem v rámci zachování regionální bezpečnostní stability. Islamistické smýšlení Mursího ve vztahu k Izraeli a jeho spolupráce s Íránem stály proti většinovému zájmu regionu – udržení bezpečnostní stability. U prvních třech zmiňovaných prezidentů měla jejich angažovanost na Blízký východ citelný vliv, ovšem Mursího krátká vláda se nestačila v regionálních otázkách dostatečně projevit.

Z výše uvedeného vyplývá, že lze Egypt klasifikovat jako regionální mocnost pouze v období vlády Gamála Abd an-Násira, kdy egyptské materiální zdroje (až na ekonomické) značně převyšovaly zdroje ostatních blízkovýchodních zemí. I přesto, že an-Násirova interpretace pan-arabismu nebyla následována napříč celým regionem, Egypt se stal vůdčím aktérem v boji proti Izraeli a agenda Ligy arabských států do značné míry podléhala egyptským zájmům. Období regionální izolace za as-Sádáta a Mubáraka prakticky eliminovala egyptský vliv na region a

umožnila vzestup Saúdské Arábie, Íránu a Turecka. Nicméně ještě za vlády Mubáraka se začíná Egypt v regionálních záležitostech opět angažovat. Mursího blízkovýchodní politika byla především Saúdkou Arábií a Izraelem silně kritizována.

SEZNAM UVEDENÝCH ZDROJŮ A LITERATURY

AFTANDILIAN, Gregory (2018). Egyptian-Sudanese Relations on the Mend, but Tensions Remain. *Arab Center Washington DC* [online]. 16. 4. 2018 [cit. 12. 2. 2024]. Dostupné z: <https://arabcenterdc.org/resource/egyptian-sudanese-relations-on-the-mend-but-tensions-remain/>

AL-ANANI, Khalil (2023a). Egypt and Iran: A Quest for Normalized Ties Amid Significant Obstacles. *Arab Center Washington DC* [online]. 9. 6. 2023 [cit. 23. 1. 2024]. Dostupné z: <https://arabcenterdc.org/resource/egypt-and-iran-a-quest-for-normalized-ties-amid-significant-obstacles/>

AL-ANANI, Khalil (2023b). *Egypt's Strategic Partnership with China: Opportunities and Implications.* *Arab Center Washington DC* [online]. 27. 1. 2023 [cit. 13. 3. 2024]. Dostupné z: <https://arabcenterdc.org/resource/egypts-strategic-partnership-with-china-opportunities-and-implications/>

AL-ARIAN, Ali (2015). Is Saudi Arabia Warming to Muslim Brotherhood? *Al-Jazeera* [online]. 7. 2015 [cit. 9. 11. 2023]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/2015/7/29/is-saudi-arabia-warming-up-to-the-muslim-brotherhood>

ALI, Abdul Monem Sa'id (1999). From Geopolitics to Geoeconomics. In: MAAR, Phebe (ed). *Egypt at the Crossroad: Domestic Stability and Regional Role*. Washington, D. C.: National Defense University Press.

AL-JAZEERA (2012). Egypt's Morsi visits Saudi for security talks. *Al-Jazeera* [online]. 12. 2012 [cit. 11. 2. 2023]. Dostupné

<https://www.aljazeera.com/news/2012/7/12/egypts-morsi-visits-saudi-for-security-talks>

Al-Jazeera (2014). Turkey and Egypt aiming to extend diplomatic thaw at Cairo summit. *Al-Jazeera* [online]. 14. 2. 2024 [cit. 16. 2. 2024]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/2024/2/14/turkey-and-egypt-seal-diplomatic-thaw-at-cairo-summit>

AL-NAGGAR, El-Sayed Ahmed (2016). Developing Egyptian-Chinese relations. *Ahramonline* [online]. 24. 1. 2016 [cit. 2. 3. 2024]. Dostupné z: <https://english.ahram.org.eg/NewsContentP/4/185697/Opinion/DevelopingEgyptianChinese-relations.aspx>.

ALTERMAN, Jon B. – MCCANTS, Williams (2015). Saudi Arabia: Islamists Rising and Falling. In: ALTERMAN, Jon B. (ed.). *Religious Radicalism after the Arab Uprisings*. Washington: Centre of strategic & international studies, s. 144-177.

RATHA, Dilip (2017). What Are Remittances? In: INTERNATIONAL MONETARY FUND (ed.). *Back to Basics: Economic Concepts Explained*. Washington, D. C.: International Monetary Fund, s. 76-77.

BECK, Martin (2014). The Concept of Regional Power as Applied to the Middle East. In: FÜRTIG, Henner (ed.). *Regional Powers in the Middle East: New Constellation After the Arab Revolt*. Vol. I, New York: Palgrave MacMillan, s. 1-22.

BUREŠ, Jaroslav (2017). Muslimské bratrstvo v Egyptě. In: BUREŠ, Jaroslav – ČEJKA, Marek – DANIEL, Jan (eds.). *Muslimské bratrstvo v současnosti*. Praha: Academia.

BUZAN, Berry – WÆVER, Ole (2003). *Regions and Powers: The Structure of International Security*. Cambridge: Cambridge University Press.

CAMPAGNA, Joel (1996). From Accommodation to Confrontation: The Muslim Brotherhood in the Mubarak Years. *Journal of International Affairs*. 50 (1), s. 278-304.

Center for Israel Education (ned.). Arab League Sings 3 'Nos'. *CIE* [online]. Blíže nedatováno [cit. 12. 3. 2024]. Dostupné z: <https://israeled.org/arab-league-signs-3-nos/>

CODY, Edward (1980). Egypt Says It Train Afghan Rebels. *The Washington Post* [online]. 13. 2. 1980 [cit. 13. 3. 2024]. Dostupné z: <https://www.washingtonpost.com/archive/politics/1980/02/14/egypt-says-it-trains-afghan-rebels/a09f455a-fca0-48c0-b7fe-12e8c9bcde6/>

COOPER, Andrew F. – FLEMES, Daniel (2013). Foreign Policy Strategies of Emerging Powers in a Multipolar World: an introductory review. *Third World Quarterly*. 34 (6), s. 943-962

COOPER, Mark (1982). *The Transformation of Egypt: State and State Capitalism in Crisis (1967-1977)*. Baltimore: John Hopkins University Press.

CORDESMAN, Anthony – BURKE, Arleigh – NERGUIZIAN, Aram (2011). *The Egyptian military and the Arab-Israeli military balance: Conventional Realities and Asymmetric Challenges*. Washington, D. C.: Center for Strategic and International Studies.

CORDESMAN, Anthony H. (2006). *Arab-Israeli Military Forces in an Era of Asymmetric Wars*. New York: Bloomsbury Publishing US.

COURY, Ralph M. (1982). *Who "Invented" Egyptian Arab Nationalism? Part 2*. *International Journal of Middle East Studies*. 14 (4), s. 459-479.

DAKHLALLAH, Farah (2012). *The League of Arab States and Regional Security: Toward an Arab Security Community?* *British Journal of Middle Eastern Studies*. 39 (3), s. 392-411.

DAWISHA, Adeed I. (1976). *Egypt in the Arab World: The Elements of Foreign Policy*. New York: Halsted Press.

DESTRADE, Sandra (2008). *Empire, Hegemony, and Leadership: Developing a Research Framework for the Study of Regional Powers*. Hamburg: German Institute Of Global And Area Studies.

DRULÁKOVÁ, Radka – DRULÁK, Petr (2011). *Tvorba a analýza zahraniční politiky*. Praha: Oeconomica.

DUMAN, Ahmad Hayri (2020). *Leaders and Egyptian Foreign Policy: Individual Factors During Nasser and Morsi Periods*. *Middle Eastern Studies*. 12 (2), s. 369-390.

EFRAT, Moshe (1983). *The Economics of Soviet Arms Transfers to the Third World: A case of Egypt*. *Soviet Studies*. 34 (4), s. 437-456.

EFRAT, Moshe (2015). *Hosni Mubarak's Economic and Social Policies in Perspective*. *The Moshe Dayan Centre for Middle Eastern and African Studies*. 5 (8), s. 1-6.

EIA (ned.). *Egypt: Overview*. [online]. 4. 4. 2022 [cit. 20. 1. 2024]. Dostupné z: <https://www.eia.gov/international/analysis/country/EGY>

EILTS, Hermann Frederick (2004). *Saudi Arabia's Foreign Policy*. In: BROWN, Carl L. (ed.). *Diplomacy in the Middle East: The International*

Relations of Regional and Outside Powers. New York: Palgrave Macmillan, s. 219-244.

EL-HOUSEINY, Wafaa (2023). Egypt and the Arab League. *Nasser Youth Movement* [online]. 13. 2. 2023 [cit. 27. 1. 2024]. Dostupné z: <https://nasseryouthmovement.net/Egypt-and-the-Arab-League-5308>

Embassy of People's Republic of China in the Arab Republic of Egypt (2004). Egypt's export to China increases sharply [online]. 18. 8. 2004 [cit. 13. 3. 2024]. Dostupné z: http://eg.china-embassy.gov.cn/eng/zxxx/200408/t20040818_6894477.htm

FLEMES, Daniel – NOLTE, Detlef (2010). Introduction. In FLEMES, Daniel (ed.). *Regional Leadership in the Global System: Ideas, Interests and Strategies of Regional Powers*. Farham: Ashgate Publishing, s. 1-14.

FLEMES, Daniel (2009). Regional Power South Africa: Co-operative Hegemony Constrained by Historical Legacy. *Journal of Contemporary African Studies*. 27 (2), s. 135-157

GOMBÁR, Eduard – BAREŠ, Ladislav – VESELÝ, Rudolf (2021). *Dějiny Egypta*. 2. vydání. Praha: Lidové noviny.

GONEN, Ehud (2023). China and the Suez Canal – Politics, Economy, and Logistic. In: LUTMAR, Carmela – RUBINOVITZ, Ziv (eds.). *The Suez Canal: Past Lessons and Future Challenges*. London: Palgrave MacMillan, s. 27-42.

HESOVÁ, Zora. (2013). Liberální dilemata po arabských revolucích. In: BERÁNEK, O. (ed.). *Arabské revoluce: Demokratické výzvy, politický islám a geopolitické dopady*. 21. vydání Praha: Academia. s. 114-141.

HOLLIS, Rosemary (1999). Capitalizing on Diplomacy. In: MARR, P. (ed.): *Egypt at the Crossroads: Domestic Stability and Regional Role*. Washington, D. C.: National Defense University Press, s. 129-152.

IGNATIUS, David (2013). Obama's Strategy for the "Arab Spring" Revolutions: What Has the Administration Tried to Do—and How Well Has it Succeeded? In: BURNS, Nicholas – PRICE, Jonathan (eds.). *The Arab Revolutions and American Policy*. Aspen Institute, s. 31-46.

International Crisis Group (2009). Ending the War in Gaza. Policy Briefing (86). Gaza City/Ramallah/Jerusalem/Brussels:

ISSAWI, Charles (1979). The 1973 Oil Crisis and After. *Journal of Post Keynesian Economics*. 1 (2), s. 3-26

JARABA, Mahmoud (2014). Why did the Egyptian muslim Brotherhood year-long rule fall? *Zeitschrift für Politik*. 61 (1), s. 61-80.

Jewish Virtual Library (ned.). The Arab League: Secretaries-General (1945 – Present). *Jewish Virtual Library* [online]. Blíže nedatováno [cit. 11. 3. 2024]. Dostupné z: <https://www.jewishvirtuallibrary.org/secretaries-general-of-the-arab-league>

JILLANI, Anees (1991). Nasser, Saddam and Pan-Arabism. *Pakistan Horizon*. 44 (2), s. 75-88.

KEOHANE, Robert (1969). Lilliputians' Dilemmas: Small States in International Politics. *International Organization*. 23 (2), s. 291-310

KHALIDI, Rashid (1991). *Arab Nationalism: Historical Problems in the Literature*. The American Historical Review. 96 (5), s. 1363-1373.

KHAWAJA, Noor-ul-Ain (2013). Egypt's Foreign Policy Analysis: From Nasser to Morsi. *Pakistan Horizon*. 66 (1/2), s. 43-63.

KHEIR, Karel Aboul (2014) Egypt: The Continuing storm? In: ISMAEL, Tareq Y. – PERRY, Glenn E. (eds.). *The International Relations of the Contemporary Middle East: Subordination and beyond*. London: Routledge, s. 174-201.

KIRKPATRICK, David D. – ERLANGER, Steven (2012). Egypt's New Leader Spells Out Term for U.S.-Arab Ties. *The New York Times* [online]. 23. 9. 2012 [cit. 28. 2. 2024]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2012/09/23/world/middleeast/egyptian-leader-mohamed-morsi-spells-out-terms-for-us-arab-ties.html>

KRAMER, Martin (1993). Arab Nationalism: Mistaken Identity. Sandbox [online]. Blíže nedatováno [cit. 15. 11. 2023]. Dostupné z: <https://martinkramer.org/reader/archives/arab-nationalism-mistaken-identity/>

KROPÁČEK, Luboš (2003). *Duchovní cesty islámu*. 3. doplněné vydání. Praha: Vyšehrad.

LACROIX, Stéphane (2017). Saudi Arabia's Muslim Brotherhood predikament. In: LYNCH, Mark (ed). *The Qatar Crisis*. Washington, D. C.: Middle East Political Science, s. 51-53.

LEIKEN, Robert S. – BROOKE, Steven (2007). The Moderate Muslim Brotherhood. *ForeignAffairs*. 86 (2), s. 107-121.

MEARSHEIMER, John (2001). *The Tragedy of Great Power Politics*. New York: W. W. Norton and Company

MEITAL, Yoram (2000). The Khartoum Conference and Egyptian Policy after the 1967 War: A Reexamination. *Middle East Journal*. 54 (1), s. 64-82.

MENDEL, Miloš (2021). Al-Banná, Hasan. *Religionistická encyklopedie Sociologického ústavu AV ČR* [online]. 11. 12. 2021 [cit. 23. 11. 2023]. Dostupné z: [https://rg-encyklopedie.soc.cas.cz/index.php/al-Bann%C3%A1,_Hasan_\(JKI-I\)](https://rg-encyklopedie.soc.cas.cz/index.php/al-Bann%C3%A1,_Hasan_(JKI-I))

MINISTRY OF HEALTH AND POPULATION OF EGYPT – EL-ZANATY AND ASSOCIATES – ICF INTERNATIONAL (2015). *Egypt: Demographic and Health Survey 2014*. Káhira/Maryland: Ministry of Health and Population and ICF International

MOBLEY, Terry (2019). The Belt and Road Initiative. *Strategic Studies Quarterly*. 13 (3), s. 52-72.

MORETTI, Mauro (2023). *The era of Nasser: Between Unity and Arab Cold Wars*. Sienna: Università per stranieri di siena.

MORSY, Soheir A. (1986). U.S. aid to Egypt: An Illustration and Account of U.S. Foreign Assistance Policy. *Arab Studies Quarterly*. 8 (4), s. 358-389.

MUNSON, Ziad (2001). Islamic Mobilization: Social Movement Theory and the Egyptian Muslim Brotherhood. *The Sociological Quarterly*. 42 (4), s. 487-510.

NAZER, Fahad (2017). *Saudi-Egyptian Relations at the Crossroad*. Washington, D. C.: The Arab Gulf States Institute in Washington.

NOLTE, Detlef (2010). How to Compare Regional Powers: Analytical Concepts and Research Topics. *Review of International Studies*. 36 (4), s. 881-901.

NYE, Joseph (2004). *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. New York: PublicAffairs.

O'NEIL, Aaron (2024a). Population of Egypt 1800-2020. *Statista* [online]. 2. 2. 2024 [cit. 6. 2. 2024]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/1066887/total-population-egypt-historical/>

O'NEIL, Aaron (2024b). Egypt: Unemployment rate from 2003 to 2022. *Statista* [online]. 28. 2. 2024 [cit. 1. 3. 2024]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/377343/unemployment-rate-in-egypt/>

ORGANSKI, A. F. K. – KUGLER, Jacek (1980). *The War Ledger*. Chigaco. Chicago University Press.

ØSTERUD, Øyvind (1992). Regional Great Powers. In: NEUMANN, Iver Brynild (ed.). *Regional Great Powers in International Politics*. New York: Palgrave MacMilan, s. 1-15.

PFAFF, Richard H. (1970). The Function of Arab Nationalism. *Comparative Politics*. 2 (2), s. 147-167

PODEH, Elie – WINCKLER, Onn (2004). *Rethinking Nasserism: Revolution and Historical Memory in Modern Egypt*. Gainesville: University Press of Florida.

PODEH, Elie (1999). *The Decline of Arab Unity: The Rise and Fall of the United Arab Republic*. Brighton/Portland: Sussex Academic Press.

PONÍŽILOVÁ, Martina (2011). Blízký východ. In: CABADA, Ladislav – ŠANC, David (eds.). *Panregiony ve 21. století: Vývoj a perspektivy mezinárodních makroregionů*. Plzeň: Aleš Čeněk, s. 112-141.

PONÍŽILOVÁ, Martina (2016). *Regionální řád a mocnosti Blízkého východu: Formování blízkovýchodního řádu na pozadí soupeření regionálních mocností v letech 1945-2015*. Praha: Dokořán.

PRYS, Miriam (2012). *Redefining Regional Power in International Relations: Indian and South African Perspectives*. New York: Routledge.

PRYS, Miriam (2010). Hegemony, Domination, Detachment: Differences in Regional Powerhood. *International Studies Review*. 12, s. 479–504.

RABBAT, Nasser (1996). Al-Azhar Mosque: An Architectural Chronicle of Cairo's History. In: NECIPOĞLU, Gülru (ed). *Muqarnas: An Annual On The Visual Culture Of The Islamic World*. Leiden: E. J. BRILL, s. 45-64.

Reuters (2014). Russia's Putin says support Sisi's bid for Egypt presidency. *Reuters* [online]. 13. 2. 2014 [cit. 1. 3. 2024]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/idUSBREA1C0P2/>

SAID ALY, Abdel Monem (2014). *Post-Revolution Egyptian Foreign Policy*. Brandeis: Brandeis University/Crown Center for Middle East Studies.

SALAMAN, Mo'taz – AL-SAYYAD, Mohammad Saied (2017). Egyptian Policy toward Iran and the Challenges of Transition from Break Up to Normalization. *Journal for Iranian Studies*. 1 (4), s. 41-66.

SALEM, Paul (2010). Turkey-Egypt Relations. *Carnegie Middle East Center* [online]. 5. 8. 2010 [cit. 24. 2. 2024]. Dostupné z: <https://carnegie-mec.org/2010/08/05/turkey-egypt-relations-pub-41360>

SHAIMAA, Magued (2016). Reconsidering Elitist Duality: Persistent Tension in the Turkish-Egyptian Relations. *Domes: Digest of Middle East Studies*. 25 (2), s. 285-315.

SHANAÁH, Šádí (2015). Dozvuky arabského jara. [online]. Youtube [cit. 20. 4. 2022]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=jJ-f_8lmgt4&ab_channel=HateFreeCulture

SHARAF, Mesbah (2014). *The Remittances-Output Nexus: Empirical Evidence from Egypt*. Londýn: Hindawi.

SCHENKER, David – HENDERSON, Simon (2009). *Paradoxes of Egyptian-Saudi Relations*. Washington, D. C.: The Washington Institute for Near East Policy.

STEWART, Philip D. – HERMANN, Margaret G. – HERMANN, Charles F. (1989). Modeling the 1973 Soviet Decision to Support Egypt. *The American Political Science Review*. 83 (1), s. 35-59.

The International Institute for Strategic Studies (1991). *The Military Balance 1991-1992*. London: Brassey's.

The International Institute for Strategic Studies (2004-2005) *The Military Balance 2004-2005: The annual assessement of the military capabilities and defense economics*. London: Routledge.

The International Institute for Strategic Studies (2009). *The Military Balance 2009: The annual assessement of the military capabilities and defense economics*. London: Routledge.

THE WORLD BANK (ned.) a. Total Population of Egypt. *World Data Bank* [online]. Blíže nedatováno [cit. 13. 1. 2024]. Dostupné z:

<https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?locations=USLinks-EG>

THE WORLD BANK (ned.) b. Birth Rate of Egypt. *World Data Bank*. [online]. Blíže nedatováno. [cit. 7. 1. 2024]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/SP.DYN.CBRT.IN?locations=EG>

TOUBASI, Salem – KHAWAMDEKH, Mazen - AL-QTEISHAT, Ahmad Saher (2019). Arab Unity: Why do Arabs Fail in Unity while others succeed? *Theories and Problems of Political Studies*. 8 (4), s. 117-124.

VALBJØRN, Morten – BANK, André (2012): The New Arab Cold War: rediscovering the Arab dimension of Middle East regional politics. *Review of International Studies*. 38 (1), s. 3–24.

WEINBAUM, Marvin G. (1985). Egypt's „Infitah“ and the Politics of US Economic Assistance. *Middle Eastern Studies*. 21 (2), s. 206-222.

WENDT, Alexander – FRIEDHEIM, Daniel (1995). Hierarchy under anarchy: Informal empire and the East German state. *International Organization*. 49 (4), s. 689–721.

Worlds Population Review (ned.). Cairo Population 2024. [online]. Blíže nedatováno [cit. 6. 1. 2024]. Dostupné z: <https://worldpopulationreview.com/world-cities/cairo-population>

ZUJLAN, Ralph (2019). The Corrective Revolution in Egypt 1971. *OnWar* [online]. Blíže nedatováno [cit. 20. 1. 2024]. Dostupné z: <https://www.onwar.com/aced/chrono/c1900s/yr70/fegypt1971a.htm>

RESUMÉ

The foreign policy and the way of using the power capabilities are significant for the regional position of the state. This bachelor thesis is a single case study of the regional position of Egypt. The main goal of this thesis is to find out how and why the power capabilities have changed the power of Egypt and what impact did these changes had on Egypt's regional politics.

The loss of British influence in Egypt led to the rise of the country's power position in the Middle East during President Nasser's rule. The strength and capabilities of the state were demonstrated in the Arab-Israeli conflict, which established Egypt as the Arab leader. However, the regional isolation into which Sadat plunged Egypt benefited Saudi Arabia, which replaced Egypt's role in the Middle East. Conversely, Mubarak's authoritarian regime led to his downfall and foreshadowed the rise of Islamists. Muhammad Morsi became the new president of Egypt, acting more as a destabilizer of peace in the Middle East than a statesman aiming to elevate Egypt's regional standing.

Although Egypt held a significant position in the Middle East during Nasser's rule, the burdensome economic situation, dependence on international economic aid, and regional isolation resulted in Egypt not maintaining as a strong position in the region as it did under the leadership of the second Egyptian president, despite the efforts of its political leadership despite its demographic and military capacities remained important in the Middle East even after Nasser's death.